

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Factors Affecting School Dropout : The Case of Thailand

Mr. Pattanachoke Choothai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics in Economics

Common Course

FACULTY OF ECONOMICS

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย
โดย	นายพัฒนโชค ชูไทย
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจสสิกา แมรี่ เวชบรรยงรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินีนามู เสริมชีพ

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อูรยศ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจสสิกา แมรี่ เวชบรรยงรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินีนามู เสริมชีพ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล วรณศิริ ปวีณวัฒน์)

พัฒนาโชค ชูไทย : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย. (Factors Affecting School Dropout : The Case of Thailand) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.เจสสิกา แมรี่ เวชบรรยงรัตน์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ดร.สินีนานู เสริมชีพ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทยใน โดยใช้ข้อมูลกลุ่มนักเรียนในช่วงอายุ 13 ปี ถึง 17 ปี ในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 4,971 คน จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 และจำนวนทั้งสิ้น 14,580 คน จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2561 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ รวมถึงใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษานี้วิเคราะห์ผลการศึกษาผ่านการวิเคราะห์แบบจำลองโพรบิท เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลในเชิงบวกต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ นักเรียนเพศชาย อายุของนักเรียน จำนวนชั่วโมงภายในบ้านซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน และนักเรียนที่ทำงานควบคู่กับการเรียนในโรงเรียนในกรณีระดับประถมศึกษา จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้ และผลตอบแทน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นักเรียนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนที่อยู่อาศัยในภาคเหนือในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลในเชิงลบต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุของนักเรียนในกรณีระดับมัธยมศึกษา นักเรียนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลในระดับประถมศึกษา และสัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คนในแต่ละจังหวัด ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ดังนั้น หากรัฐบาลต้องการลดอัตราการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน รัฐบาลควรเพิ่มสัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คนในแต่ละจังหวัด โดยการสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนในแต่ละจังหวัดของประเทศไทย ด้านนโยบายการศึกษาสำคัญของประเทศไทย รัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณสนับสนุนนโยบายเรียนฟรี 15 ปีและกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เพื่อเป็นการช่วยเหลือทางการเงินและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนจากครัวเรือนยากจน

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์

ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

6185162829 : MAJOR ECONOMICS

KEYWORD: School Dropout Thailand Probit Model

Pattanachoke Choothai : Factors Affecting School Dropout : The Case of Thailand.

Advisor: Asst. Prof. JESSICA MARY VECHBANYONGRATANA, Ph.D. Co-advisor: Asst. Prof.

SINEENAT SERMCHEEP, Ph.D.

This study aims to investigate the factors influencing school dropout in Thailand by using data of 4,971 youth from the 2015 Children's Employment Survey, and 14,580 youth from the 2018 Children's Employment Survey conducted by the National Statistical Office of Thailand. The dataset is supplemented with secondary data from the Office of the National Economic and Social Development Council and the Ministry of Education. Probit analysis is used to study factors affecting school dropout. The results show significant positive associations with the probability of school dropout for the following factors: male gender, age, total working hours in the household without wages, and working status for those who both work and study in school for primary school dropout; total paid work hours, the number of household members for both primary and secondary school dropout; living in a municipal area for lower secondary school dropout and upper secondary school dropout; and residence in the northern region of Thailand for upper secondary school dropout. In contrast, the factors that have a statistically significant negative association with the probability of school dropout are: youth's age for secondary school dropout; residence in a municipal area in case of primary school; and the number of schools per 1,000 people in each province for both primary and secondary school dropout. Therefore, to reduce the rate of school dropout, the government should increase the proportion of schools in each province by building more schools to sufficiently cover the youth in each province in Thailand. For necessary educational policy, the Thai government should increase the budget allocated for the 15-years free education policy and student loan funds to increase opportunities for Thai students from poor households.

Field of Study: Economics

Academic Year: 2020

Student's Signature

Advisor's Signature

Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจสสิกา เวชบรรยงรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินีนานู เสริมชีพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างสูง รวมทั้งชี้แนะแนวทางที่ดีสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์และกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อูรยศ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล วรณศิริ ปวีณวัฒน์ กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำที่มีประโยชน์และทรงคุณค่าสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติที่อนุญาตให้ข้าพเจ้าใช้ฐานข้อมูลของรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ.2558 และ พ.ศ.2561 ซึ่งเป็นฐานข้อมูลทฤษฎีที่มีความสำคัญสูงสุดสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณคุณสุกัญญา ห้วยหงษ์ทองและคุณภาวดี แซ่เฮง เจ้าหน้าที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำหรับการอำนวยความสะดวกในเรื่องฐานข้อมูลแก่ข้าพเจ้า รวมทั้งขอขอบพระคุณข้อมูลทฤษฎีด้านเศรษฐกิจสังคมและการศึกษาสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน โดยเฉพาะ คุณกษิรา วรวัฒน์ประิณญา และ คุณนฤมล เตียวไพบูลย์ ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนอำนวยความสะดวกทุกด้านตลอดระยะเวลาการศึกษา หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตของข้าพเจ้า นอกจากนี้ ขอขอบคุณรุ่นพี่ รุ่นน้องและเพื่อนร่วมรุ่น ในหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านที่ให้คำแนะนำและกำลังใจแก่ข้าพเจ้าตลอดระยะเวลาของการศึกษาทั้งหมด 3 ปี

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาและครอบครัวที่ให้การสนับสนุนด้านการศึกษา ให้ความช่วยเหลือทุกด้านและให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าเสมอมา ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเกิดคุณประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและประเทศชาติ โดยเฉพาะ ด้านการศึกษาของประเทศไทย หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พัฒนโชค ชูไทย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	1
สารบัญรูปภาพ.....	1
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์.....	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2.....	5
วรรณกรรมปริทัศน์.....	5
2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1.1 ทฤษฎีทุนมนุษย์.....	5
2.1.2 อุปสงค์สำหรับการศึกษา (Demand for education).....	6
2.1.3 แนวคิดทุนมนุษย์กับการลงทุนทางการศึกษา.....	7
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจลงทุนเพื่อสร้างทุนมนุษย์.....	7
2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดสรรเวลาของเด็กในครัวเรือนและความยากจน... ..	8
2.1.6 แนวคิดผลกระทบทางลบทางเศรษฐกิจที่มีต่อครัวเรือน.....	9

2.2 งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในต่างประเทศ	10
2.2.1 ปัจจัยภายในครัวเรือนของนักเรียน	10
2.2.1.1 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	10
2.2.1.2 ระดับรายได้ของครัวเรือน	11
2.2.1.3 จำนวนเด็กในครัวเรือนของนักเรียน	11
2.2.1.4 ขนาดของครัวเรือน	12
2.2.1.5 ลักษณะอาชีพของผู้ปกครองในครัวเรือน	12
2.2.2 ปัจจัยเกี่ยวข้องกับโรงเรียน	13
2.2.2.1 ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยของนักเรียนกับโรงเรียนและต้นทุนในการเดินทางไปโรงเรียน	13
2.2.2.2 จำนวนโรงเรียนในพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน	13
2.2.2.3 ต้นทุนค่าใช้จ่ายในโรงเรียน	14
2.2.2.4 คุณภาพของโรงเรียน	14
2.2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมและด้านอื่นๆ	15
2.2.3.1 พื้นที่ที่อาศัยของนักเรียน	15
2.2.3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในพื้นที่	15
2.2.3.3 ทศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการส่งนักเรียนเข้าสู่ตลาดแรงงานและการส่งนักเรียนเข้าสู่โรงเรียน	16
2.3 งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย	17
2.3.1 ปัจจัยภายในครอบครัว	17
2.3.1.1 ปัจจัยด้านรายได้และความยากจนของครัวเรือน	17
2.3.1.2 ระดับการศึกษาของบิดามารดาและผู้ปกครอง	18
2.3.1.3 ทศนคติของผู้ปกครอง	18
2.3.1.4 แรงงานเด็กเป็นสาเหตุทำให้เกิดการลาออกจากโรงเรียน	19

2.3.1.5 การอพยพย้ายถิ่นที่ทำงานของผู้ปกครอง	19
2.3.1.6 ขนาดครัวเรือนของนักเรียน.....	20
2.3.1.7 ต้นทุนด้านการศึกษาของครัวเรือน	20
2.3.1.8 ระยะทางของโรงเรียนกับที่อยู่อาศัยของนักเรียนและต้นทุนเกี่ยวกับการ เดินทางไปโรงเรียน	21
2.3.1.9 ปัญหาความขัดแย้งภายในครัวเรือน	21
2.3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน	21
2.3.2.1 การเรียนการสอนของโรงเรียน	21
2.3.2.2 ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียน	22
2.3.3 ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาของประเทศไทย	22
2.3.3.1 การขาดสิทธิในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ	22
2.3.3.2 โอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย.....	23
2.3.4 ปัจจัยเกี่ยวข้องกับนักเรียน	23
2.3.4.1 เพศของนักเรียน.....	23
2.3.4.2 ผลการเรียนของนักเรียน	24
2.3.4.3 ทักษะที่มีต่อการศึกษาของนักเรียน.....	24
2.3.4.4 ปัจจัยลักษณะเฉพาะในพื้นที่	24
2.3.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านวัฒนธรรม	25
2.3.6.1 ค่านิยมในการแต่งงาน.....	25
2.3.6.2 อุปสรรคทางด้านภาษา.....	25
2.4 โครงการการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทยและต่างประเทศ	26
2.4.1 โครงการช่วยเหลือด้านการเงินและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนยากจนใน ประเทศไทยของรัฐบาลในอดีต.....	26
2.4.1.1 โครงการประเภทการให้เงินทุนช่วยเหลือ (Grants)	26

2.4.1.2	โครงการประเภทเงินกู้เพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจน (Loans).....	26
2.4.1.3	โครงการอาหารกลางวัน	27
2.4.1.4	การขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนในพื้นที่ชนบท	27
2.4.2	โครงการช่วยเหลือด้านการเงินและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนยากจนใน ประเทศไทยของรัฐบาลในปัจจุบัน.....	27
2.4.2.1	การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาล หรือ นโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ.....	27
2.4.2.2	กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา	28
2.4.2.3	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.....	28
2.4.3	โครงการช่วยเหลือด้านการเงินและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนยากจนของ ต่างประเทศในอดีต	29
2.4.3.1	โครงการ Unconditional cash transfers	29
2.4.3.2	โครงการ Conditional cash transfers	29
2.4.3.3	โครงการการสร้างโรงเรียนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา	30
บทที่ 3	32
ระเบียบวิธีวิจัย	32
3.1	กรอบแนวคิด	32
3.1.1	ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน	33
3.1.2	ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะครัวเรือนของนักเรียน	33
3.1.3	ปัจจัยสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม.....	33
3.2	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร.....	34
3.3	รูปแบบการวิจัย	34
3.4	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
3.5	ประเภทข้อมูลที่ใช้	35
3.6	รูปแบบการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ	36

3.7 รูปแบบของแบบจำลองทางเศรษฐมิติที่ใช้ในงานวิจัย	36
3.7.1 แบบจำลองโพรบิท (Probit Model)	36
3.7.2 Latent Variable Model	37
3.7.3 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาเป็นดังสมการต่อไปนี้	38
3.7.4 การพิจารณาการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน	39
3.7.4.1 นโยบายการจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐ	39
3.7.4.2 โอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียน	40
3.7.4.3 การศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาของประเทศไทย	40
3.7.4.4 การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทย	40
3.7.4.5 การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศไทย	40
3.8 นิยามของตัวแปรในงานวิจัย	41
3.9 การหาค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโพรบิทโดยวิธี Maximum Likelihood Estimator	43
3.10 ค่า Expected Sign	44
บทที่ 4	51
ผลการศึกษา	51
4.1 ผลการวิเคราะห์กลุ่มประชากรในปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 ด้วยสถิติเชิงพรรณนา	51
4.1.1 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน	51
4.1.2 ปัจจัยด้านลักษณะของครัวเรือนของนักเรียน	52
4.1.3 ปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม	52
4.2 ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียน ของนักเรียนของประเทศไทย พ.ศ. 2558	55
4.2.1 สำหรับผลการศึกษาจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2558	57
4.3 ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียน ของนักเรียนของประเทศไทย พ.ศ. 2561	58

4.2.2 สำหรับผลการศึกษาจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2561	60
4.3 การอภิปรายผลโดยรวมการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561	63
4.3.1 การเปรียบเทียบผลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561	66
4.3.2 การเปรียบเทียบผลของปัจจัยลักษณะครัวเรือนของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561	68
4.3.3 การเปรียบเทียบผลของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 ..	68
4.3.4 การพิจารณาผลของนโยบายการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาล.....	69
4.3.5 การเปรียบเทียบสภาวะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561	70
บทที่ 5	71
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	71
5.1 สรุปผลการศึกษา	71
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการวิจัย.....	72
5.3 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	74
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป	74
บรรณานุกรม.....	75
ประวัติผู้เขียน.....	79

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตัวแปรและรายละเอียดของตัวแปรตาม	41
ตารางที่ 2 ตัวแปรและรายละเอียดของตัวแปรอธิบาย	42
ตารางที่ 3 ค่า Expected Sign ของสัมประสิทธิ์สำหรับตัวแปรอธิบาย	44
ตารางที่ 4 สรุปข้อมูลกลุ่มประชากรของนักเรียน ในปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 กรณีข้อมูลเป็นตัวแปรต่อเนื่อง (continuous variable)	52
ตารางที่ 5 สรุปข้อมูลกลุ่มประชากรของนักเรียน ในปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 กรณีข้อมูลเป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable)	54
ตารางที่ 6 ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติ กรณี ปี พ.ศ. 2558	55
ตารางที่ 7 ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติ กรณี ปี พ.ศ. 2561	59
ตารางที่ 8 ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ของตัวแปรอธิบายที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งใน พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561	63

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด	32
---------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

การพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงในทุกด้านนั้นถือเป็นบทบาทสำคัญของรัฐบาล ประเทศไทยมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2506) ใน พ.ศ. 2504 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้รัฐบาลใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน การพัฒนาประเทศไทยของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา นั้น ล้วนให้ความสำคัญกับการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อการส่งออกโดยอาศัยความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์มาใช้ขยายฐานการผลิตเพื่อสร้างรายได้และสร้างภาวะการมีงานทำของประชาชนภายในประเทศไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540)

แต่การให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อการส่งออกมาเป็นระยะเวลายาวนานส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศเสื่อมโทรม รวมทั้งการพัฒนาประเทศไทยของรัฐบาลในอดีตไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศเท่าที่ควร จนกระทั่งใน พ.ศ. 2540 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2544) มีการปรับแนวคิดการพัฒนาประเทศจากแนวคิดดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดสำคัญของการพัฒนาประเทศแต่เพียงอย่างเดียวเป็นแนวคิดการมุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนภายในประเทศได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน อันจะส่งผลให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถเป็นฐานทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540) สำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินนโยบายเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการพัฒนาประชาชนภายในประเทศให้เป็นประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ดีและทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการศึกษาให้ประชาชนทุกคนในประเทศไทยได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ถือเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐบาลตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 -พ.ศ. 2564) โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาอันดับแรกที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยในทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งคนไทยต้องมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงเห็นได้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาภายในประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งรัฐบาลต้องเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาเพื่อให้ประชาชนชาวไทยทั้งประเทศได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

หากพิจารณาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึง ปี พ.ศ. 2561 รัฐบาลดำเนินการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยโดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2561 รัฐบาลจัดสรรงบประมาณจำนวน 523,569.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.1 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ทั้งหมด ให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นกระทรวงที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลมากที่สุดสำหรับดำเนินการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งสำหรับดำเนินการขยายโอกาสการเข้าถึงการบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง จากการจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาของประเทศจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญอย่างมากสำหรับการพัฒนาด้านการศึกษาของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

แม้ว่า กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศไทยดำเนินนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาและการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่นักเรียนทั่วทุก

ภูมิภาคของประเทศไทย แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ถึงแม้ว่าอัตราการลาออกของนักเรียนทั้งประเทศ
ไทยมีแนวโน้มลดลง แต่ประเทศไทยยังประสบปัญหานักเรียนตัดสินใจลาออกจากโรงเรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีจำนวน
นักเรียนและนักศึกษาทั้งประเทศ 12,480,327 คน จากจำนวนประชากรในวัยเรียนทั้งประเทศ
15,159,120 คน คิดเป็นอัตรานักเรียนและนักศึกษาในระบบต่อประชากรในวัยเรียนเท่ากับร้อยละ
82.3 เมื่อพิจารณาเฉพาะจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาทั้งหมด พบว่า
ประกอบด้วย นักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 4,753,882 คน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
จำนวน 2,304,409 คน และ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 1,889,946 คน เฉพาะในปี
พ.ศ. 2561 พบว่า จำนวนนักเรียนที่ตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและระดับ
มัธยมศึกษาทั้งประเทศไทย จำนวนทั้งหมด 9,671 คน หรือเท่ากับร้อยละ 0.17 ซึ่งเป็นค่าสูงที่สุด
ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2561

ปัญหาการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเป็นปัญหาสำคัญในด้านการศึกษาของประเทศไทย
เนื่องจากการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนก่อให้เกิดผลเสียอย่างมากต่อนักเรียน ทำให้นักเรียน
ขาดโอกาสได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพและขาดโอกาสในการสะสมทุนมนุษย์อันจะเป็น
ประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต รวมทั้งยังส่งผลเสียทำให้ประเทศไทยขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ
เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง

ดังที่กล่าวมา งานวิจัยเรื่องนี้ให้ความสำคัญถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเกิดปัญหานักเรียน
ลาออกจากโรงเรียนในประเทศไทย โดยใช้การวิเคราะห์ผ่านวิธี Probit Regression เพื่อศึกษาปัจจัย
สำคัญทั้งหมดก่อให้เกิดการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย ผู้วิจัยคาดหวังว่า งานวิจัย
เรื่องนี้จะประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทยของ
รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในอนาคต โดยงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิง
ประจักษ์ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทางสถิติประเภททฤษฎีจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานสภา
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่
ส่งผลให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย

1.4.2 เสนอแนะแนวทางในการลดการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย

บทที่ 2

วรรณกรรมปริทัศน์

บทนี้นำเสนอเนื้อหา 4 ส่วน คือ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทุนมนุษย์และการพัฒนาทุนมนุษย์ ตลอดจนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในต่างประเทศ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย ในส่วนสุดท้ายของบทนี้ นำเสนอตัวอย่างโครงการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนในโรงเรียนของประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญทำให้อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นและนักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีขึ้น

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ทฤษฎีทุนมนุษย์

ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึง ทุนของทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย ทักษะที่เกิดจากการสะสมภายในตัวมนุษย์ ความรู้และความสามารถ ประสบการณ์ด้านต่างๆ ความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนบุคลิกภาพเฉพาะส่วนบุคคลและทรัพย์สินส่วนบุคคลที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น สัมพันธภาพส่วนบุคคลในสังคม การได้รับความยอมรับจากผู้อื่น ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของแต่ละบุคคล เป็นต้น โดยทุนมนุษย์จะส่งผลต่อการเพิ่มผลิตภาพหรือความสามารถในการทำงานของแรงงานเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศต่างๆ (Becker, 1964)

ทุนมนุษย์ เป็นการนำศักยภาพหรือทักษะความรู้และความสามารถด้านต่างๆ ของแต่ละบุคคล รวมทั้งประสบการณ์ส่วนบุคคล นำมาใช้ประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดผลผลิตที่ดี ความรู้และความสามารถในแต่ละบุคคลล้วนมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น การศึกษา เนื่องจากการศึกษาถือว่าการลงทุนในมนุษย์ที่มีความสำคัญสูงสุด เป็นการลงทุนเพื่อสร้างผลประโยชน์ในอนาคตให้เกิดขึ้นแก่ตัวมนุษย์ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า บุคคลที่มีการลงทุนในทุนมนุษย์และมีการสะสมทุนมนุษย์ (Human capital accumulation) อย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้บุคคลนั้นมีความรู้ความสามารถและมีทักษะความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้น โดยความสามารถของแต่ละบุคคลสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและประเภทที่เกิดจากการเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์ ซึ่งความสามารถเหล่านี้มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ความสามารถเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีการลงทุนในทุนมนุษย์ในระดับที่มีความเหมาะสม (Schultz, 1961)

โดยทักษะและความรู้ความสามารถในการทำงานของแต่ละบุคคล อันเกิดจากการลงทุนในทุนมนุษย์นั้นจำเป็นต้องลงทุนผ่านการศึกษา หมายความว่า การศึกษาถือว่าการลงทุนในทุนมนุษย์สำคัญที่สุดรูปแบบหนึ่ง โดยบุคคลนั้นต้องสูญเสียค่าจ้างและผลตอบแทนรูปแบบต่างๆ จากการทำงานที่หายไปในปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาส เพื่อให้ได้รับรายได้หรือผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะได้รับสูงขึ้นในอนาคต ทุนมนุษย์มีความคล้ายคลึงกับทุนการผลิตทางกายภาพ และทุนด้านการเงิน เช่น โรงงาน เครื่องจักร เงินทุน เป็นต้น ทั้งนี้แต่ละบุคคลสามารถลงทุนในทุนมนุษย์ผ่านหลากหลายวิธี เช่น การศึกษาในสถาบันศึกษา การฝึกอบรมทักษะการทำงาน การลงทุนในด้านสุขภาพหรือการรักษาทางการแพทย์ เป็นต้น (Becker, 1964)

ผลผลิตของบุคคลที่ลงทุนไปขึ้นอยู่กับอัตราผลตอบแทนของทุนมนุษย์ กล่าวคือ การลงทุนในทุนมนุษย์ส่งผลให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นและทุนมนุษย์นั้นมีความสามารถในการทดแทนกันได้ แต่ไม่สามารถถ่ายโอนระหว่างบุคคลได้เหมือนกับทุนทางกายภาพหรือทุนด้านการเงิน กล่าวโดยสรุป คือ การลงทุนที่ดีที่สุดและให้ผลตอบแทนสูงที่สุด คือ การลงทุนในทุนมนุษย์ (Human Capital Investment) จะก่อให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์ (Becker, 1964)

2.1.2 อุปสงค์สำหรับการศึกษา (Demand for education)

Becker (1964) กล่าวว่า ถ้าพิจารณาในด้านอุปสงค์ของการศึกษาส่วนบุคคล บุคคลแต่ละบุคคลจะตัดสินใจลงทุนในการศึกษาตราบเท่าที่มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับทั้งหมดจากการศึกษา มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทางการศึกษาทั้งหมด เงื่อนไขดังกล่าว คือ เงื่อนไขของอัตราผลตอบแทน (The rate of discount criteria) โดยที่ internal rate of return เรานิยามได้ว่าเป็นอัตราคิดลด (Discount rate) ที่ส่งผลทำให้มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทางการศึกษามีค่าเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา อุปสงค์ของการศึกษาส่วนบุคคล พิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างความเต็มใจจ่ายในการลงทุนในการศึกษากับต้นทุนทางการศึกษา โดยแต่ละบุคคลตัดสินใจลงทุนในการศึกษามากขึ้น ตราบใดที่การลงทุนในการศึกษานั้นมีมูลค่าสุทธิของผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตมีค่าเป็นบวก ถือว่าการลงทุนมีความคุ้มค่า อาจกล่าวได้ว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับอุปสงค์ของการลงทุนในการศึกษาสำหรับแต่ละบุคคลนั้น การพิจารณามูลค่าในอนาคตจะมีบทบาทมากกว่ามูลค่าปัจจุบัน กล่าวคือ การลงทุนในการศึกษาถือว่าการลงทุนโดยใช้ช่วงเวลาและเงินในปัจจุบันเพื่อแลกกับผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต เปรียบเสมือนกับการแลกเปลี่ยนระหว่างการบริโภคในปัจจุบันกับการบริโภคในอนาคต

อนาคต โดยปัจเจกบุคคลจะยอมเสียสละการบริโภคในปัจจุบันเพื่อให้ตนสามารถบริโภคได้มากขึ้นในอนาคต ซึ่งจุดดุลยภาพของอุปสงค์สำหรับการศึกษส่วนบุคคล (Individual demand for education) คือ จุดที่ค่า Marginal interest rates มีค่าเท่ากับ Marginal rate of returns ซึ่งค่าของ Marginal rate of returns เป็นค่าของอัตราดอกเบี้ยที่พบได้ในตลาดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (Market for educational funds)

2.1.3 แนวคิดทุนมนุษย์กับการลงทุนทางการศึกษา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดสำหรับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพของแต่ละบุคคล นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพประชากรในประเทศต้องมีความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศ เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์นั้นถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การศึกษาถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การศึกษาถือเป็นวิธีการสะสมทุนมนุษย์ภายในตัวของมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงและส่งผลประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละประเทศ (Harbison & Myers, 1964)

เทอดศักดิ์ ชมโต๊ะสุวรรณ (2559) กล่าวว่า การศึกษานั้นมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาทักษะฝีมือ ความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล ส่งผลทำให้ผลิตภาพและความสามารถในการทำงานของแต่ละบุคคลสูงขึ้น จะเห็นได้ว่า การศึกษานั้นส่งผลทางบวกโดยตรงต่อค่าตอบแทนและค่าจ้างของแต่ละบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ บุคคลที่ได้รับการศึกษาในระดับสูง การสะสมทุนมนุษย์ของบุคคลนั้นย่อมมีระดับสูงเช่นกัน ทุนมนุษย์จึงส่งผลให้บุคคลนั้นมีศักยภาพในการทำงานสูงขึ้นและได้รับผลตอบแทนจากการทำงานที่สูงขึ้นเช่นกัน

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจลงทุนเพื่อสร้างทุนมนุษย์

Becker (1964) กล่าวว่า การลงทุนในด้านทุนมนุษย์มีความคล้ายกับการลงทุนทางธุรกิจ กล่าวคือ เป็นการลงทุนที่มีต้นทุนเกิดขึ้นภายในปัจจุบันแต่ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่จะได้รับจะเกิดขึ้นในอนาคต ต้นทุนอันเกิดจากการลงทุนในทุนมนุษย์ ประกอบด้วย

1) ค่าใช้จ่ายทางตรง (Direct Expenses) หรือ ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนเป็นผู้จ่ายโดยตรง (Out of Pocket Expenses) ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการศึกษาในแต่ละภาคการศึกษาของนักเรียนและค่าใช้จ่าย

ที่จำเป็นเกี่ยวกับการเรียน เช่น ค่าหนังสือแบบเรียน ค่าเอกสารประกอบการเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบชุดนักเรียน ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์การเรียนของโรงเรียน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2) ค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect Expenses) หรือ ต้นทุนค่าเสียโอกาสของนักเรียน เช่น รายได้และผลตอบแทนต่างๆของนักเรียนที่สูญเสียไปจากการทำงานในช่วงเวลาที่นักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลตอบแทนและรายได้ที่จะได้รับเพิ่มขึ้นในอนาคต ภายหลังจากนักเรียนจบการศึกษาในโรงเรียนแล้วเข้าสู่การทำงานในตลาดแรงงาน

3) ค่าเปลืองสมอง (Psychic Losses) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาการเรียนภายในโรงเรียนของนักเรียน นักเรียนต้องอาศัยความอดทนต่อการทำงานทำความเข้าใจความยากของบทเรียนและการแก้ไขปัญหาต่างๆที่มีความซับซ้อนภายในโรงเรียน ค่าเปลืองสมองของแต่ละบุคคลนั้นมีค่าไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล

การตัดสินใจลงทุนด้านทุนมนุษย์นั้นมีการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายในปัจจุบันกับมูลค่าของผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ซึ่งผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต คือ รายได้ในอนาคตที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดสรรเวลาของเด็กในครัวเรือนและความยากจน

ภายในครัวเรือนที่ต้องการได้รับอรรถประโยชน์สูงสุด การตัดสินใจภายในครัวเรือนเพื่อนำไปสู่วิธีการที่ทำให้ครัวเรือนได้รับระดับอรรถประโยชน์สูงสุดจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ ในบริบทนี้ให้ความสำคัญของการพิจารณาเกี่ยวกับการจัดสรรเวลาของเด็กหรือนักเรียนของผู้ปกครองภายในครัวเรือน (Grootaert & Kanbur, 1995) การจัดสรรเวลาของนักเรียนระหว่างการส่งนักเรียนเข้าโรงเรียน การทำงานของนักเรียนในตลาดแรงงานและการพักผ่อนของนักเรียน เป็นการตัดสินใจโดยตรงจากครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนได้รับระดับสวัสดิการสูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต ภายใต้อุปสรรคทางด้านเวลาและงบประมาณ (International Labour Organization, 2013)

การจัดสรรเวลาของนักเรียนในระดับครัวเรือนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ขนาดของครัวเรือน โครงสร้างของครัวเรือน ระดับผลผลิตของนักเรียน ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ในครัวเรือน การทำงานของตลาดและระดับการทดแทนกันที่เป็นไปได้ระหว่างนักเรียนและบิดามารดาของนักเรียน (Grootaert & Kanbur, 1995) โดยนักเรียนมีเป้าหมายสำคัญสำหรับการเพิ่มรายได้ปัจจุบันแก่ครัวเรือน ในขณะที่

การศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่นักเรียนและครัวเรือนในอนาคต ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความสำคัญสำหรับครัวเรือนที่มีฐานะยากจนมากในปัจจุบัน (Edmonds & Schady, 2012)

ปัญหาความยากจนของครัวเรือน เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน ในกรณีที่ครัวเรือนไม่สามารถเข้าถึงตลาดทุนได้อย่างเพียงพอ เพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของครัวเรือน ครัวเรือนยากจนจึงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจส่งนักเรียนไปทำงานมากกว่าการตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการส่งนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษา การที่นักเรียนไม่ได้รับโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือต้องลาออกไปทำงานช่วยเหลือครัวเรือน ส่งผลให้นักเรียนขาดโอกาสทางการศึกษาและส่งผลกระทบต่อการศึกษาและส่งผลกระทบทางลบต่อการศึกษาและทุนมนุษย์ของนักเรียน อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อชีวิตของนักเรียนในระยะยาว โดยเฉพาะการประกอบอาชีพในอนาคต เนื่องจากกลุ่มนักเรียนที่มีระดับการศึกษาที่ไม่สูงมากจำเป็นต้องทำงานประเภทที่ได้รับความตอบแทนต่ำ โดยเป็นงานประเภทที่ใช้แรงงานเป็นหลักและอาจต้องทำงานเสี่ยงอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน (International Labour Organization, 2013)

อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ของครัวเรือนประเภท Extremely poor มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนด้านศึกษาสำหรับนักเรียนในระดับที่ต่ำมาก คิดเป็นร้อยละ 2 ของรายได้ครัวเรือนเท่านั้น เนื่องจากครัวเรือนประเภทนี้มีรายได้ต่ำมากจึงทำให้ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะลงทุนในด้านการศึกษาแก่นักเรียนหรือมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการส่งนักเรียนเข้าสู่ระบบศึกษา (Banerjee & Duflo, 2007) ยิ่งไปกว่านั้น รายงานการศึกษาของ Global Estimates of Child Labor พบว่า มีนักเรียนจำนวนมากต้องลาออกจากระบบการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 5 ปี ถึง 14 ปี เฉพาะใน พ.ศ. 2560 มีนักเรียนจำนวนประมาณ 36 ล้านคนทั่วโลก ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา (International Labour Organization, 2017)

2.1.6 แนวคิดผลกระทบทางลบทางเศรษฐกิจที่มีต่อครัวเรือน

ผลกระทบทางลบทางเศรษฐกิจเป็นสถานการณ์ที่ไม่คาดฝันของหลายครัวเรือน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนยากจน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของผู้ปกครองภายในครัวเรือนที่ตัดสินใจระหว่างการส่งนักเรียนเข้าสู่ตลาดแรงงานและการส่งนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษา เช่น ผลกระทบทางลบทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนอันเกิดจากการเสียชีวิตหรือการว่างงานของผู้ทำหน้าที่หารายได้หลักของครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนหรือผู้นำของครัวเรือน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนขาดรายได้อย่างหนัก

โดยผลกระทบทางลบทางเศรษฐกิจมีผลในระดับสูงมากต่อโอกาสการเข้าเรียนของนักเรียน (International Labour Organization, 2017)

ดังนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะยากจนจึงมักถูกครัวเรือนใช้เป็นเครื่องมือเพื่อป้องกันหรือรับมือกับผลกระทบทางลบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับครัวเรือน เช่น การส่งนักเรียนไปทำงานเพื่อหารายได้ลดภาระทางการเงินของครัวเรือนแทนการตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน การที่ครัวเรือนตัดสินใจส่งนักเรียนไปทำงานทำให้ชั่วโมงการทำงานสูงขึ้น จะส่งผลทำให้อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลงและส่งผลทางลบทำให้อัตราการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างเด่นชัด ซึ่งส่งผลเสียโดยตรงต่อนักเรียนในอนาคต (International Labour Organization, 2013)

2.2 งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในต่างประเทศ

ส่วนนี้อธิบายถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในต่างประเทศ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในต่างประเทศ

2.2.1 ปัจจัยภายในครัวเรือนของนักเรียน

2.2.1.1 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

โดยทั่วไประดับการศึกษาของผู้ปกครองหรือบิดาและมารดามีผลทางบวกอย่างมากต่ออัตราการเข้าเรียนของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดา กรณีที่บิดามีระดับการศึกษาสูงจะส่งผลทางลบต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าสู่ตลาดแรงงานและส่งผลทางบวกต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน ในขณะที่ระดับการศึกษาของมารดาส่งผลเฉพาะความน่าจะเป็นในการตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนเท่านั้น (Sudharshan & Harold, 1997)

ในส่วนงานวิจัยของ Zapata, Contreras, and Kruger (2011) พบว่า นักเรียนที่อาศัยในครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาระดับประถมศึกษามีแนวโน้มทำงานในตลาดแรงงานน้อยกว่านักเรียนที่อาศัยในครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนไม่ได้จบการศึกษาระดับใดๆ ความน่าจะเป็นในการทำงานของนักเรียนลดลงและอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น หากผู้ปกครองมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียน โดยเฉพาะกรณีที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า สอดคล้องกับ Kruger (2004) พบว่า จำนวนปีการศึกษาที่เพิ่มขึ้นของผู้ใหญ่ในครัวเรือน

ส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการทำงานของนักเรียนลดลงและส่งผลให้อัตราการลงทะเบียนเรียนของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น

Hazarika and Bedi (2003) กล่าวว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนปีการศึกษา 1 ปี ของผู้ปกครองที่เป็นผู้ชายภายในครัวเรือนจะนำไปสู่การลดลงของชั่วโมงการทำงานของนักเรียนภายในครัวเรือน ชั่วโมงการทำงานของนักเรียนต่อสัปดาห์ลดลงประมาณ 30 นาที กล่าวได้ว่า การที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาสูงขึ้นจะตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนมากขึ้นและมีส่วนสำคัญช่วยลดความน่าจะเป็นในการทำงานของนักเรียน

หากผู้ปกครองมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะส่งผลโดยตรงทำให้ความน่าจะเป็นการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง แสดงให้เห็นว่า หากผู้ปกครองมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะคำนึงถึงการลงทุนในด้านศึกษาและให้ความสำคัญกับการศึกษาของนักเรียนมากขึ้น

2.2.1.2 ระดับรายได้ของครัวเรือน

Rosati and Rossi (2003) พบว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้ของครัวเรือนส่งผลทำให้จำนวนชั่วโมงการทำงานของนักเรียนในตลาดแรงงานลดลง และ นักเรียนจากครัวเรือนที่มีฐานะยากจนมีแนวโน้มที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนน้อยกว่านักเรียนจากครัวเรือนที่มีรายได้ปานกลางและครัวเรือนที่มีรายได้สูง กล่าวโดยสรุปว่า ระดับรายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน หากครัวเรือนมีระดับรายได้สูงขึ้น จะส่งผลให้อัตราการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง

2.2.1.3 จำนวนเด็กในครัวเรือนของนักเรียน

Rosati and Rossi (2003) พบว่า จำนวนเด็กในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่ออัตราการเข้าเรียนสำหรับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้เป็นแรงงานเด็กในประเทศปากีสถานและประเทศนิการากัว หากครัวเรือนมีเด็กก่อนวัยเรียนเพิ่มขึ้นจะส่งผลต่อการลดความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนสำหรับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้เป็นแรงงานเด็ก โดยผลกระทบดังกล่าวมีความโดดเด่นสำหรับกลุ่มนักเรียนหญิงเสมอ (แม้ว่าผลกระทบต่อกลุ่มเด็กนักเรียนหญิงที่เข้าเรียนในโรงเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญในประเทศนิการากัว) กรณีของประเทศนิการากัว พบว่า การมีจำนวนเด็กก่อนวัยเรียนเพิ่มขึ้นภายในครัวเรือนจะส่งผลทำให้ชั่วโมงการทำงานของนักเรียนในครัวเรือนเพิ่มขึ้น

สอดคล้องกับ Zapata et al. (2011) พบว่า หากจำนวนเด็กก่อนวัยเรียน (เด็กที่มีอายุ 5 ปี หรืออายุน้อยกว่า 5 ปี) เพิ่มขึ้นภายในครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นในการเข้า

เรียนของกลุ่มนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 7 ปี ถึง 14 ปี ภายในครัวเรือน นักเรียนเหล่านี้จะได้รับมอบหมายจากผู้ปกครองในการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งทำให้ความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนลดลงและส่งผลกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียน

เช่นเดียวกับ Kruger (2007) พบว่า หากมีจำนวนทารกเพิ่มขึ้นส่งผลทำให้ความน่าจะเป็นของการทำงานของนักเรียนชายสูงขึ้นและส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนชายลดลง โดยเปรียบเทียบเด็กนักเรียนชายที่ไม่มีทารกภายในครัวเรือน จากผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มนักเรียนชายอายุ 10 ปี ถึง 14 ปี อาจมีความจำเป็นต้องตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนเพื่อทำหน้าที่ช่วยดูแลทารกในครัวเรือนและทำงานเพื่อหารายได้แบ่งเบาภาระทางการเงินของครัวเรือน กล่าวโดยสรุป คือ หากภายในครัวเรือนมีจำนวนเด็กอายุก่อนวัยเรียนเพิ่มขึ้นจะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นของการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียน

2.2.1.4 ขนาดของครัวเรือน

Rosati and Rossi (2003) ชี้ให้เห็นว่า ขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนสำหรับนักเรียน ยิ่งครัวเรือนมีขนาดใหญ่ขึ้นหรือมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากขึ้นย่อมส่งผลให้นักเรียนที่กำลังเข้าเรียนในโรงเรียนต้องรับภาระในการทำงานเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือนมากขึ้น จึงส่งผลให้อัตราการลงทะเบียนเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ Zapata et al. (2011) กล่าวว่า ขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นของการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียน ซึ่งขนาดครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่ขึ้นจะส่งผลให้นักเรียนทำงานหารายได้เข้าสู่ครัวเรือนมากขึ้น บางครัวเรือนตัดสินใจให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียนกลางคันเพื่อส่งนักเรียนเหล่านี้เข้าทำงานในตลาดแรงงาน จึงทำให้นักเรียนต้องขาดโอกาสในการศึกษาในโรงเรียนในที่สุด

2.2.1.5 ลักษณะอาชีพของผู้ปกครองในครัวเรือน

จากการศึกษาของ Sudharshan and Harold (1997) ในประเทศกานา พบว่า หากครัวเรือนมีลักษณะอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม นักเรียนในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 12 โดยเฉลี่ย มีแนวโน้มที่จะต้องทำงานมากกว่านักเรียนจากครัวเรือนที่ไม่ได้มีลักษณะอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม เนื่องจากครัวเรือนที่มีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรมมีความต้องการแรงงานค่อนข้างสูง

2.2.2 ปัจจัยเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

2.2.2.1 ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยของนักเรียนกับโรงเรียนและต้นทุนในการเดินทางไปโรงเรียน

Duflo (2001) พบว่า สาเหตุที่ส่งผลให้นักเรียนในประเทศอินโดนีเซียขาดโอกาสทางการศึกษา คือ ระยะทางระหว่างโรงเรียนกับที่อยู่อาศัยของนักเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้นมีระยะทางที่ห่างไกลกับที่อยู่อาศัยของนักเรียนมาก นักเรียนต้องใช้เวลาในการเดินทางไปโรงเรียน จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนไม่ต้องการส่งนักเรียนเข้าสู่โรงเรียน หลังจากรัฐบาลประเทศอินโดนีเซียดำเนินโครงการ Sekolah Dasar INPRES เพื่อสร้างโรงเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นทั่วประเทศ โดยเฉพาะการสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นในพื้นที่ชนบท ทำให้จำนวนโรงเรียนในพื้นที่ต่างๆของประเทศเพิ่มขึ้น นักเรียนจึงสามารถเดินทางไปโรงเรียนง่ายขึ้น ส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนในประเทศอินโดนีเซียเพิ่มขึ้น

ในส่วนของ Hazarika and Bedi (2003) กล่าวว่า ถ้าต้นทุนในด้านการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียนมีค่าสูง รวมถึงหากระยะทางระหว่างโรงเรียนกับที่อยู่อาศัยของนักเรียนห่างไกลมาก ส่งผลทำให้ความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนของนักเรียนในพื้นที่ชนบทของประเทศปากีสถานลดลง โดยระยะทางระหว่างโรงเรียนกับที่อยู่อาศัยของนักเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเกิดอุปทานแรงงานเด็ก ดังนั้น หากการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียนนั้นมีความยากลำบากและต้นทุนในการเดินทางสูงเกินไป ผู้ปกครองจะตัดสินใจส่งนักเรียนไปทำงานในตลาดแรงงานมากกว่าการส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีโอกาสลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้น

2.2.2.2 จำนวนโรงเรียนในพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน

Sudharshan and Nielsen (2001) กล่าวว่า ถ้าไม่มีโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนของนักเรียน ทำให้ความน่าจะเป็นในการที่นักเรียนทำงานควบคู่กับการเข้าเรียนในโรงเรียนลดลงถึงร้อยละ 18 แสดงให้เห็นว่า หากไม่มีโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน ส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนลดลง ในของ Sudharshan and Nielsen (2001) กล่าวว่า กรณีในพื้นที่ชนบท การมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาภายในพื้นที่ชุมชนของนักเรียน ทำให้ความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10 หากภายในชุมชนมีถนนที่สามารถคมนาคมได้อย่างสะดวก มีส่วนทำให้เพิ่มอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผู้ปกครองสามารถเดินทางไปส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนสะดวกยิ่งขึ้น

2.2.2.3 ต้นทุนค่าใช้จ่ายในโรงเรียน

Hazarika and Bedi (2003) กล่าวว่า ต้นทุนทางตรง (Direct cost) หรือ ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาโดยตรงที่ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบต่อนักเรียนในระดับมัธยมศึกษามีผลนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน การเพิ่มขึ้นของต้นทุนทางตรง (Direct cost) ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทำให้ความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนของนักเรียนลดลงและส่งผลให้ชั่วโมงการทำงานของนักเรียนในรายสัปดาห์เพิ่มขึ้น กล่าวได้ว่า หากต้นทุนทางตรงของการศึกษาในโรงเรียนสูงเกินไปจะส่งผลทำให้ผู้ปกครองตัดสินใจให้นักเรียนทำงานมากกว่าให้เข้าเรียนในโรงเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนมีชั่วโมงการทำงานที่สูงขึ้น หากพิจารณาต้นทุนของการศึกษาของนักเรียนระดับประถมศึกษารายปีการศึกษา พบว่า การลดลงของต้นทุนการศึกษาของนักเรียนระดับประถมศึกษารายปีการศึกษานั้น ส่งผลทำให้ความน่าจะเป็นในการทำงานของนักเรียนลดลงและสามารถเพิ่มอัตราการลงทะเบียนเรียนของนักเรียนได้

เช่นเดียวกับ Sudharshan and Nielsen (2001) กล่าวว่า การลดลงของต้นทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนภายในโรงเรียนของนักเรียนนั้นส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น และ อัตราค่าธรรมเนียมการศึกษาส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความน่าจะเป็นของการเข้าเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของนักเรียน การปฏิรูปด้านการศึกษาที่มีนโยบายยกเลิกค่าธรรมเนียมการศึกษาเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองจะส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 72.5 เป็นร้อยละ 73 กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า หากต้นทุนทางด้านการศึกษาของนักเรียนลดลง ผู้ปกครองจะมีแนวโน้มส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

2.2.2.4 คุณภาพของโรงเรียน

Sudharshan and Nielsen (2001) กล่าวว่า การปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนให้ดีขึ้นทำให้เพิ่มอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาและสามารถเพิ่มแรงจูงใจให้ครัวเรือนสนใจลงทุนด้านการศึกษาแก่นักเรียนมากขึ้น ในส่วนของ Card and Krueger (1992) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของคุณภาพโรงเรียนที่มีต่อรายได้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ชายที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงจะได้รับรายได้และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการศึกษาสูงกว่าผู้ชายที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่มีคุณภาพต่อยกกว่า โดยการวิเคราะห์ผ่านทาง Reduced-form ของงานวิจัยนี้พบว่า การเพิ่มคุณภาพของโรงเรียนนั้นส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า หากโรงเรียนมีคุณภาพมากขึ้น โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพแก่นักเรียนได้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อรายได้ของนักเรียนในอนาคต

2.2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมและด้านอื่นๆ

2.2.3.1 พื้นที่ที่อาศัยของนักเรียน

นักเรียนที่ทำงานในพื้นที่ชนบทนั้น ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเข้าเรียนในโรงเรียนต่ำกว่านักเรียนที่ทำงานในพื้นที่เมือง แต่พบว่ากลุ่มนักเรียนที่ทำงานในพื้นที่ชนบทเหล่านี้ส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานน้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่ทำงานในเมือง (Rosati & Rossi, 2003) สอดคล้อง Zapata et al. (2011) พบว่า กลุ่มนักเรียนอาศัยในพื้นที่ชนบทมีความน่าจะเป็นที่ทำงานในตลาดแรงงานสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อาศัยในเขตเมือง อาจเป็นผลมาจากประชาชนในพื้นที่ชนบทประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงานเด็กสูง เมื่อเปรียบเทียบกับภาคการผลิตและสาขาอาชีพอื่นๆ ความต้องการแรงงานเด็กที่สูงนั้นส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนลดลงไปด้วย นอกจากนี้ Kruger (2007) พบว่า นักเรียนหญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและมีทารกภายในครรภ์มีแนวโน้มทำงานสูงขึ้นและมีแนวโน้มเข้าเรียนในโรงเรียนลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและไม่มีทารกแรกเกิดภายในครรภ์

2.2.3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในพื้นที่

Kruger (2007) กล่าวว่า ประเทศบราซิลเป็นประเทศที่เพาะปลูกกาแฟและส่งออกกาแฟเป็นรายได้หลักของประเทศ ซึ่งใน พ.ศ. 2543 รายได้จากการส่งออกกาแฟของประเทศบราซิลคิดเป็นร้อยละ 55 ของรายได้จากการส่งออกของประเทศทั้งหมด การผลิตกาแฟนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศบราซิล โดยพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศบราซิลเป็นพื้นที่เพาะปลูกกาแฟที่สำคัญมาก ถ้ามูลค่าของการผลิตกาแฟเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จะส่งผลทำให้ความน่าจะเป็นของการทำงานในตลาดแรงงานของนักเรียนชายเพิ่มขึ้นร้อยละ 4 และความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนของนักเรียนชายลดลงร้อยละ 3 หากพิจารณาในกรณีของนักเรียนหญิง พบว่า ถ้ามูลค่าของการผลิตกาแฟเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จะส่งผลทำให้ความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนของนักเรียนหญิงลดลงร้อยละ 3 เนื่องจากความต้องการแรงงานเด็กในครรภ์เพิ่มขึ้นทำให้นักเรียนต้องลาออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยเหลืองานภายในครรภ์

กรณีของประเทศบราซิล ชี้ให้เห็นว่า เมื่อใดก็ตามที่อุตสาหกรรมการผลิตกาแฟเกิดการขยายตัว ส่งผลให้ความต้องการแรงงานเด็กภายในพื้นที่การเพาะปลูกกาแฟของประเทศบราซิลเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนของนักเรียนลดลง

2.2.3.3 ทศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการส่งนักเรียนเข้าสู่ตลาดแรงงานและการส่งนักเรียนเข้าสู่โรงเรียน

เมื่อพิจารณาด้านครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนส่งนักเรียนเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือนเพื่อรับมือกับความเสียหายทางการเงินของครัวเรือน นักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์พื้นฐานในการลดผลกระทบจากการขาดรายได้ของครัวเรือนและลดผลกระทบจากการว่างงานของผู้ที่ทำหน้าที่หารายได้หลักของครัวเรือนและการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรที่ตกต่ำของครัวเรือน (Grootaert & Kanbur, 1995) ผู้ปกครองมีอิทธิพลอย่างมากในเรื่องการตัดสินใจเกี่ยวกับจัดสรรเวลาของนักเรียน เพื่อให้ครัวเรือนได้รับประโยชน์สูงสุด หากส่งนักเรียนไปทำงานแทนการส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน โดยครัวเรือนมองข้ามต้นทุนที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในช่วงระหว่างการทำงาน ชี้ให้เห็นว่า ผู้ปกครองหรือบิดามารดา มีอิทธิพลต่อนักเรียนในครัวเรือนโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนักเรียนที่มีอายุน้อย ดังนั้น ทศนคติของผู้ปกครองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจส่งนักเรียนไปทำงานหรือเข้าเรียนในโรงเรียน (Edmonds, 2007)

Zelizer (1985 อ้างถึงใน Edmonds, 2007) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของทศนคติของผู้ปกครองที่ส่งผลต่อนักเรียนในด้านของโอกาสสำหรับการเข้าสู่วินัยและการทำงานและการเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงช่วงต้นศตวรรษที่ 20 จากการศึกษาดังกล่าว พบว่า ทศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน ส่งผลให้เกิดแรงงานเด็กเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

งานวิจัยบางส่วนที่มีการศึกษาเกี่ยวกับทศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการตัดสินใจส่งนักเรียนทำงานในตลาดแรงงานและการตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน ตัวอย่างเช่น the Public Report on Basic Education in India (1999 อ้างถึงใน Edmonds, 2007) พบว่า ร้อยละ 37 ของผู้ปกครองมีทศนคติไม่สนใจการศึกษาของนักเรียนและไม่ส่งนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศอินเดีย จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้กลุ่มนักเรียนชายในประเทศอินเดียจำนวนมากไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาของ

นักเรียน หากผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการศึกษาของนักเรียน ย่อมส่งผลให้นักเรียนได้รับโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

2.3 งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย

ส่วนนี้อธิบายถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องส่งผลกระทบต่อ การลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย

2.3.1 ปัจจัยภายในครอบครัว

2.3.1.1 ปัจจัยด้านรายได้และความยากจนของครัวเรือน

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2562b) กล่าวว่า ความยากจน เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดปัญหาการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน จากฐานข้อมูล Information System for Equitable Education (iSEE) ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา รายงานว่า กลุ่มประชาชนอายุตั้งแต่ 0 ปี ถึง 25 ปี จำนวน 20.54 ล้าน ในประเทศไทย มีนักเรียนเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเข้าถึงการศึกษาจำนวน 4.32 ล้านคน แม้ว่านักเรียนกลุ่มนี้ได้รับสิทธิ นโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐบาล แต่ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มนี้อยู่นอกระบบการศึกษาเป็นจำนวนถึง 4.3 แสนคน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนยากจน อยู่ในครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน หรือ 3,000 บาทต่อเดือน และนักเรียนยากจนพิเศษ อยู่ในครัวเรือนยากจนพิเศษที่มีรายได้เฉลี่ย 1,332 บาทต่อเดือน ปัญหาความยากจนในครัวเรือนส่งผลให้กลุ่มนักเรียนยากจนและกลุ่มนักเรียนยากจนพิเศษ จำนวนทั้งสิ้น 1.79 ล้านคน ต้องออกจากระบบการศึกษาของประเทศไทย สอดคล้องกับ จิรมล แก้วฉิมพลี (2554) พบว่า ปัญหาความยากจนของครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญส่งผลกระทบต่อ การลาออกของจากโรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอ สำหรับการส่งนักเรียนเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แม้ว่ามิโครงการของรัฐบาลสำหรับลดภาระทางการเงินของนักเรียนยากจน เช่น นโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพและโครงการอาหารกลางวันฟรี เป็นต้น แต่โครงการดังกล่าวไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของนักเรียนในพื้นที่ ส่งผลกระทบให้นักเรียนบางส่วนต้องลาออกจากโรงเรียน

เช่นเดียวกันกับ นิธิศ ธรรมแสงอดิภา (2559) พบว่า ครัวเรือนที่มีฐานะยากจนไม่มีรายได้เพียงพอ สำหรับการส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น บางรายในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ลาออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือน

นอกจากนี้ มานพ อย่างจา (2549) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนกลางคันของนักเรียนเผ่าลีซูในระดับมัธยมศึกษา นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนเผ่าลีซูที่ลาออกจากโรงเรียนส่วนใหญ่มาจากครัวเรือนที่มีรายได้น้อย เป็นครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 1,000 บาทต่อเดือน หากรายได้ของครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำมาก จะส่งผลให้นักเรียนเผ่าลีซูมีแนวโน้มที่ลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้น

2.3.1.2 ระดับการศึกษาของบิดามารดาและผู้ปกครอง

จิรมล แก้วฉิมพลี (2554) พบว่า ผู้ปกครองในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น ทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนตามการศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งบางครัวเรือนไม่สนใจการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับอภิชาติ เสนะนันท์, คุณวุฒิ คนฉลาด, and เสรี ชัดแจ้ง (2555) กล่าวว่า หากบิดาและมารดามีระดับการศึกษาต่ำจะทำให้ต้องทำงานประเภทที่ได้รับค่าจ้างต่ำและผลตอบแทนทางการเงินต่ำ จึงส่งผลให้มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนในด้านการเรียนของนักเรียนและยังต้องทำงานหนักจนไม่มีเวลาเอาใจใส่ด้านการเรียนของนักเรียน รวมทั้งกรณีที่บิดาและมารดามีระดับการศึกษาในระดับต่ำ ส่งผลให้มีทัศนคติไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่สนับสนุนการเรียนของนักเรียน จากสาเหตุดังกล่าว ส่งผลให้แนวโน้มการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ จรูญ วิรุฬรัตน์ (2521) พบว่า บิดาและมารดาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ลาออกจากโรงเรียนกลางคันร้อยละ 74.35 ของบิดาและร้อยละ 81.25 ของมารดาของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง มีระดับการศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษาเท่านั้น

เมื่อพิจารณาในงานวิจัยของมานพ อย่างจา (2549) พบว่า หากผู้ปกครองของนักเรียนเผ่าลีซูในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่ มีระดับการศึกษาต่ำจะส่งผลให้ผู้ปกครองกลุ่มนี้ไม่สนับสนุนด้านการศึกษแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีโอกาสลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้น

2.3.1.3 ทัศนคติของผู้ปกครอง

จิรมล แก้วฉิมพลี (2554) พบว่า ผู้ปกครองในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับการเรียนด้านศาสนาอิสลามในโรงเรียนสอนศาสนา มากกว่าการเรียนในระบบการศึกษาทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้ผู้ปกครองมีแนวโน้มส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามมากกว่าโรงเรียนปกติทั่วไป

ในส่วนของ อภิชาติ เสนะนันท์ et al. (2555) กล่าวว่า การที่ผู้ปกครองหรือบิดามารดาของนักเรียนมีความเชื่อว่า หากตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนจะส่งผลให้สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนดีขึ้นในอนาคต ความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากผู้ปกครองมีความต้องการให้นักเรียนมีโอกาสที่มีความมั่นคงและมีรายได้สูงในอนาคต สอดคล้องกับ Tonguthai, Fripont, and Nicaise (2000) กล่าวว่าทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษานั้นเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน ผู้ปกครองในพื้นที่ชนบทของประเทศไทยบางครัวเรือนไม่ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาและผู้ปกครองบางรายมีระดับการศึกษาไม่สูงมาก จึงมีแนวโน้มส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนลดลง

2.3.1.4 แรงงานเด็กเป็นสาเหตุทำให้เกิดการลาออกจากโรงเรียน

เนื่องจากอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ของครัวเรือน ปัญหาความยากจนของครัวเรือนเป็นปัจจัยหลักดันให้นักเรียนต้องเป็นแรงงานเด็กทำงานหารายได้ จากข้อมูลของ Labor Force Survey ในการศึกษาพบว่า ร้อยละ 80 ของนักเรียนทำงานในภาคเกษตรกรรมของครัวเรือน โดยที่นักเรียนช่วงอายุ 13 ปี ถึง 14 ปี จำนวนมากเป็นผู้ทำงานหารายได้แก่ครัวเรือน เป็นสาเหตุทำให้นักเรียนจำนวนมากต้องลาออกจากโรงเรียน (Tonguthai et al., 2000) ใน ปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีเด็กทำงานทั้งหมด 4.09 แสนคน โดยส่วนใหญ่คือ กลุ่มเด็กอายุ 15-17 ปี ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ช่วงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ทำงานช่วยเหลือครัวเรือนในภาคการเกษตร ภาคการค้าและบริการ ภาคเอกชนและงานประเภทเสี่ยงอันตราย ร้อยละ 44.9 ของแรงงานเด็กทำงานควบคู่กับการเรียนในโรงเรียน และอีกร้อยละ 55.1 ของแรงงานเด็ก (หรือจำนวนมากกว่า 2 แสนคน) ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียน ดังนั้น แรงงานเด็กเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

2.3.1.5 การอพยพย้ายถิ่นที่ทำงานของผู้ปกครอง

Tonguthai et al. (2000) กล่าวว่า การอพยพย้ายถิ่นฐานของแหล่งที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงานของครัวเรือน เช่น การอพยพของครัวเรือนจากชนบทเข้ามาทำงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จะส่งผลทำให้นักเรียนมีโอกาสขาดเรียนในโรงเรียนมากขึ้นและมีอัตราเสี่ยงของการลาออกจากโรงเรียนกลางคันสูงขึ้น สอดคล้องกับ นันธวัช นุนารณ (2558) กล่าวว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลหรือถิ่นทุรกันดารส่วนใหญ่ มีแนวโน้มตัดสินใจย้ายเข้ามาอาศัยในพื้นที่ที่มีความเจริญ

ทางเศรษฐกิจสูงหรือพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อทำงานหารายได้เข้าสู่ครัวเรือนและนำบุตรหลานของตนอพยพมาด้วย จึงส่งผลกระทบต่อให้อัตราการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในพื้นที่ชนบทมีแนวโน้มสูงขึ้น

2.3.1.6 ขนาดครัวเรือนของนักเรียน

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ลาออกจากโรงเรียนร้อยละ 61.77 จากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนจากครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ยจำนวน 5 คน ถึง 7 คน แสดงให้เห็นว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีจำนวนมากส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ยิ่งครัวเรือนของนักเรียนมีขนาดใหญ่ ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจาก นักเรียนลาออกจากโรงเรียนเพิ่มขึ้นเพื่อทำงานหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือน (จรรยา วิรุฬรัตน์, 2521)

ส่วน มานพ อย่างจา (2549) พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของเผ่าลีซูในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญที่ลาออกจากโรงเรียน มีจำนวนพี่น้องในครัวเรือนมากกว่า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 84.5 แสดงให้เห็นว่า ขนาดครัวเรือนใหญ่ขึ้นส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเผ่าลีซูมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนยากจน เนื่องจากนักเรียนเหล่านี้จำเป็นต้องลาออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือนหรือเพื่อลดภาระทางการเงินของครัวเรือน

2.3.1.7 ต้นทุนด้านการศึกษาของครัวเรือน

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2562b) พบว่า ครัวเรือนนักเรียนยากจนมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงถึงร้อยละ 22 ของรายได้ ซึ่งแตกต่างอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่มีฐานะร่ำรวย มีภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเพียงร้อยละ 6 ของรายได้เท่านั้น รวมทั้งครัวเรือนนักเรียนยากจนพิเศษมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงในช่วงเปิดภาคเรียน ไม่รวมต้นทุนการเดินทางไปโรงเรียนโดยเฉลี่ย 1,195 บาท ถึง 4,829 บาทต่อครัวเรือน ถือว่า เป็นค่าใช้จ่ายสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนกลุ่มนี้ ดังนั้น ต้นทุนด้านการศึกษาที่สูงขึ้นจะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับ Tonguthai et al. (2000) กล่าวว่า สำหรับครัวเรือนที่มีฐานะยากจนนั้น ต้นทุนด้านการศึกษาเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนตัดสินใจไม่ส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน ยิ่งต้นทุนด้านการศึกษาที่มีค่าสูงขึ้นจะส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนสูงขึ้นเช่นกัน

2.3.1.8 ระยะทางของโรงเรียนกับที่อยู่อาศัยของนักเรียนและต้นทุนเกี่ยวกับการเดินทางไปโรงเรียน

Tonguthai et al. (2000) กล่าวว่า ต้นทุนเกี่ยวกับการเดินทางไปโรงเรียนมีค่าเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง พ.ศ. 2540 ในรูปแบบ Relative term สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในพื้นที่ชนบท ต้นทุนการเดินทางไปโรงเรียน ถือได้ว่าเป็นต้นทุนด้านการศึกษาที่สูงที่สุดสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ หากต้นทุนการเดินทางไปโรงเรียนมีค่าสูงขึ้นจะส่งผลทำให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยอัญชิสา อู่ยี่นง (2550) กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ คือ ที่อยู่อาศัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีระยะทางห่างไกลจากโรงเรียนมากจนเกินไป ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเดินทางเข้าเรียนในโรงเรียนได้อย่างสะดวก ส่งผลให้อัตราขาดเรียนและการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมมีแนวโน้มสูงขึ้น

นอกจากนี้ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2562a) พบว่า กลุ่มนักเรียนยากจนพิเศษมีอุปสรรคในการเดินทางไปเรียนในโรงเรียน ทั้งระยะทางที่ห่างไกลและหนทางไปโรงเรียนที่ยากลำบาก เช่น พื้นที่สูง พื้นที่ชนบท นักเรียนยากจนพิเศษจำนวนกว่า 5 แสนคน ไม่มียานพาหนะสำหรับการเดินทางไปโรงเรียน สาเหตุดังกล่าวนำไปสู่การขาดเรียนและการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในที่สุด

2.3.1.9 ปัญหาความขัดแย้งภายในครัวเรือน

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2562a) พบว่า กลุ่มนักเรียนยากจนพิเศษมักอยู่ในครัวเรือนที่มีลักษณะแห่งกลาง กล่าวคือ พ่อแม่ย้ายไปทำงานหารายได้ในพื้นที่ต่างๆ หรือ ครอบครัวที่มีความขัดแย้งกันรุนแรง พ่อแม่หย่าร้าง นักเรียนบางคนจึงต้องรับบทบาทหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือน ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

2.3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

2.3.2.1 การเรียนการสอนของโรงเรียน

นิธิศ ธรรมแสงอดิภา (2559) กล่าวว่า ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ไม่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ สอดคล้องกับ จรูญ วิรุฬรัตน์ (2521) กล่าวว่า

การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของนักเรียนได้ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจและขาดความเอาใจใส่ในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนตัดสินใจลาออกจากโรงเรียน เช่นเดียวกับ อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) พบว่า ปัจจัยเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในพื้นที่ ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ขาดแคลนอุปกรณ์หรือไม่มีทรัพยากรเพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โรงเรียนไม่มีบริการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและการแนะแนวการศึกษาแก่นักเรียน รวมทั้งโปรแกรมการเรียนการสอนไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้สูงสุด

2.3.2.2 ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียน

Tonguthai et al. (2000) กล่าวว่า ปัญหาการขาดแคลนครูภายในโรงเรียน ส่งผลให้การลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย ซึ่งมีปัญหาการขาดแคลนครูสูงมาก ในโรงเรียนบางแห่งมีจำนวนของครูที่ไม่เพียงพอจึงทำให้ครูไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับ อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจำนวนครูส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในพื้นที่ ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวคือ จำนวนครูภายในโรงเรียนขาดแคลนไม่เพียงพอต่อการสอนนักเรียนภายในโรงเรียน จากสาเหตุนี้ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัศึกษามีแนวโน้มสูงขึ้น

2.3.3 ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาของประเทศไทย

2.3.3.1 การขาดสิทธิในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ

เด็กจำนวนมากที่อาศัยในครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนแออัดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ครัวเรือนไม่มีสูติบัตรและทะเบียนบ้าน ซึ่งทำให้ผู้ปกครองไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนและส่งผลให้ไม่สามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐบาล ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ประมาณร้อยละ 20 ของเด็กในครัวเรือนยากจนภายในชุมชนแออัดในพื้นที่เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เรียนไม่จบในระดับประถมศึกษาและกลุ่มเด็กดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนขึ้น (Tonguthai et al., 2000)

2.3.3.2 โอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2562a) พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของครัวเรือนก่อให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคของโอกาสในการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียน กลุ่มนักเรียนยากจนและกลุ่มนักเรียนยากจนพิเศษ มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนน้อยกว่ากลุ่มนักเรียนจากครัวเรือนที่มีฐานะดี สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) พบว่า ในปีการศึกษา 2558 มีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12-14 ปี) ร้อยละ 11.4 หรือประมาณ 3 แสนคน ไม่ได้รับการศึกษา และ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 15-17 ปี) ร้อยละ 27 หรือประมาณ 7 แสนคน ไม่ได้รับการศึกษา นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) พบว่า เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ จำนวนทั้งหมด 13,825,194 คน สถิติจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จัดเป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสมากกว่า 5 ล้านคนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเด็กจากครัวเรือนยากจนร้อยละ 80 และเป็นกลุ่มเด็กชาติพันธุ์ร้อยละ 6 เด็กทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาของประเทศไทยเพียงร้อยละ 25.33 เท่านั้น เป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษาสูงสุด เมื่อพิจารณาจากอัตราการเข้าสู่วัย ในปีการศึกษา 2560 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12-14 ปี) ที่ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 22.1 และ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 15-17 ปี) ที่ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 44.7

จากข้อมูลร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ไม่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในปีการศึกษา 2560 มีสัดส่วนสูงกว่าทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อเปรียบเทียบกับ ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ไม่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในปีการศึกษา 2558

2.3.4 ปัจจัยเกี่ยวข้องกับนักเรียน

2.3.4.1 เพศของนักเรียน

อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) พบว่า โรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในพื้นที่ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวนนักเรียนชายตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนระดับมัศึกษามากกว่านักเรียนหญิงสูงถึงร้อยละ 50 ของจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา นอกจากนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562) พบว่า นักเรียนช่วงอายุ 13 ปี ถึง 14 ปี ที่ทำงานควบคู่กับการเรียนในโรงเรียน มีจำนวนทั้งหมด 51,950 คน เป็นนักเรียนเพศชายจำนวน 28,167 คน และ เป็นนักเรียนเพศหญิง

จำนวน 23,813 คน จะเห็นว่า นักเรียนช่วงอายุนี้ นักเรียนเพศชายทำงานมากกว่านักเรียนเพศหญิง
ย่อมส่งผลให้โอกาสการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพศชายสูงกว่านักเรียนเพศหญิง

2.3.4.2 ผลการเรียนรู้ของนักเรียน

จรรยา วิรุฬรัตน์ (2521) พบว่า ปัจจัยด้านผลการเรียนส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยกลุ่มนักเรียนที่ลาออกจากโรงเรียนจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ เช่นเดียวกับ อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) พบว่า กลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีผลการเรียนในระดับต่ำในพื้นที่ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้น

2.3.4.3 ทศนคติที่มีต่อการศึกษานักเรียน

อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบทำให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนมากขึ้น เกิดจากปัจจัยด้านทัศนคติส่วนตัวของนักเรียนที่มีต่อการศึกษา กล่าวคือ นักเรียนไม่มีความสนใจด้านการเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกถึงความเบื่อหน่ายต่อการเรียนภายในโรงเรียน รวมทั้งนักเรียนมีทัศนคติไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและไม่คำนึงถึงประโยชน์ใดๆที่จะได้รับในอนาคตจากการศึกษา สาเหตุเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งสำคัญส่งผลให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในพื้นที่ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ นิพนธ์ แก้วเกิด (2555) กล่าวว่า ปัจจัยส่วนหนึ่งที่ส่งผลทำให้นักเรียนตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนมากขึ้น มีสาเหตุจากความไม่พร้อมในการเรียนภายในโรงเรียนของนักเรียนและพฤติกรรมต่างๆที่ได้สะท้อนความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน รวมทั้งสาเหตุจากความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญาของนักเรียน สาเหตุเหล่านี้ล้วนบั่นทอนความสามารถในการเรียนของนักเรียนและส่งผลทำให้อัตราการลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้น

2.3.4.4 ปัจจัยลักษณะเฉพาะในพื้นที่

จิรมล แก้วฉิมพลี (2554) พบว่า ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสาเหตุสำคัญทำให้ผู้ปกครองมีแนวโน้มส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดลง เนื่องจาก ผู้ปกครองมีความกังวลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตของนักเรียน

2.3.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านวัฒนธรรม

2.3.6.1 ค่านิยมในการแต่งงาน

กลุ่มนักเรียนหญิงที่อยู่ในกลุ่มเด็กชนพื้นเมืองทางภาคเหนือและกลุ่มนักเรียนหญิงชาวมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยมีแนวโน้มแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย ซึ่งเป็นค่านิยมในพื้นที่ ส่วนใหญ่ นักเรียนหญิง 2 กลุ่มนี้จะแต่งงานในช่วงอายุ 13 ปี ถึง 14 สาเหตุดังกล่าวจึงทำให้นักเรียนกลุ่มนี้มีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนมากขึ้น (Tonguthai et al., 2000)

2.3.6.2 อุปสรรคทางด้านภาษา

Tonguthai et al. (2000) กล่าวว่า กลุ่มนักเรียนจากชนพื้นเมืองในพื้นที่ภาคเหนือและกลุ่มนักเรียนชาวมุสลิมในพื้นที่ของภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยต้องเผชิญกับอุปสรรคทางด้านภาษา เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ในประเทศไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งหนังสือแบบเรียนมีการใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มนักเรียนจากชนพื้นเมืองในพื้นที่ภาคเหนือและนักเรียนชาวมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้ อุปสรรคทางด้านภาษาทำให้เกิดปัญหาการเข้าไม่ถึงระบบศึกษาของประเทศไทยสำหรับนักเรียนบางกลุ่ม ทำให้แนวโน้มการเข้าเรียนในโรงเรียนของกลุ่มนักเรียนจากชนพื้นเมืองในพื้นที่ภาคเหนือและกลุ่มนักเรียนชาวมุสลิมในพื้นที่ของภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยลดลง สอดคล้องกับ อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) กล่าวว่า ปัญหาทางการสื่อสารทางภาษา เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ส่งผลให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนหนึ่งตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องจาก นักเรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์มีความถนัดในภาษาท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าการใช้ภาษาไทยกลางที่ใช้เป็นภาษาทางการสำหรับการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

2.4 โครงการการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทยและต่างประเทศ

เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการกล่าวถึงตัวอย่างโครงการการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนและลดอัตราการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในอดีตในประเทศไทยและต่างประเทศ

2.4.1 โครงการช่วยเหลือด้านการเงินและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนยากจนในประเทศไทยของรัฐบาลในอดีต

Tonguthai et al. (2000) กล่าวว่า โครงการช่วยเหลือด้านการเงินและลดภาระทางการเงินแก่นักเรียนในครัวเรือนยากจนของประเทศไทยในอดีตประกอบด้วยโครงการดังต่อไปนี้

2.4.1.1 โครงการประเภทการให้เงินทุนช่วยเหลือ (Grants)

ใน พ.ศ. 2541 รัฐบาลไทยภายใต้การสนับสนุนของธนาคารพัฒนาเอเชีย ในชื่อโครงการที่เรียกว่า ADB's Social Sector Programme Loan ซึ่งเป็นโครงการช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อนำนักเรียนที่ลาออกจากโรงเรียนในอดีตกลับเข้าเรียนในโรงเรียนในปีการศึกษาถัดไป ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ใน พ.ศ. 2540 และมีรายได้ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อปี โครงการนี้มีงบประมาณช่วยเหลือให้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาครัวเรือนละ 4,000 บาท และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นครัวเรือนละ 5,000 บาท โครงการนี้สามารถบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินแก่นักเรียนยากจนและส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ภายหลังโครงการนี้ยุติลง เนื่องจากการยกเลิกสนับสนุนเงินทุนจากธนาคารพัฒนาเอเชีย

2.4.1.2 โครงการประเภทเงินกู้เพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจน (Loans)

การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นักเรียนในครัวเรือนยากจนประเภทโครงการเงินกู้ยืมนี้ มีจุดประสงค์เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มนักเรียนและนักศึกษาที่มีฐานะยากจน รวมทั้งเพื่อลดอัตราการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทยและสนับสนุนทางการเงินเพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนอยู่ในระบบการศึกษาได้นานขึ้น การช่วยเหลือดังกล่าวดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2539 มีการจัดสรรเงินกู้ให้แก่นักเรียนจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 150,000 บาทต่อปี ระยะเวลาการชำระหนี้ 2 ปี หลังจากการจบการศึกษา มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากธนาคารพัฒนาเอเชียร้อยละ 80 ของเงินทุนทั้งหมด มีจำนวนทุน 675,000 ทุน เงินทุน

ทั้งหมดถูกจัดสรรเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ใน พ.ศ. 2541 แต่การดำเนินโครงการนี้ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เนื่องจาก รัฐบาลมีการเลื่อนการจ่ายเงินแก่ครัวเรือนที่ได้รับการช่วยเหลือและครัวเรือนที่ได้รับการช่วยเหลือมีการชำระเงินคืนไม่สม่ำเสมอ

2.4.1.3 โครงการอาหารกลางวัน

กรณีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการ ONPEC โดยอาหารกลางวันภายในโรงเรียนจะถูกจัดสรรให้แก่กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดสารอาหารและกลุ่มนักเรียนจากครัวเรือนที่ยากจน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายแก่นักเรียนยากจนและลดต้นทุนทางการศึกษาแก่ครัวเรือนยากจน แม้ว่าโครงการนี้จะมีส่วนช่วยลดต้นทุนทางการศึกษาแก่ครัวเรือนยากจน แต่มักพบปัญหาในเรื่องคุณภาพของอาหารสม่ำเสมอ

2.4.1.4 การขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนในพื้นที่ชนบท

เป็นการให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือด้านการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจนในพื้นที่ชนบทที่มีครัวเรือนยากจนอาศัยอยู่จำนวนมาก ในประเทศไทยมีโรงเรียนขยายโอกาสจำนวนทั้งหมด 6,000 โรงเรียน เป็นขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจนในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย พร้อมทั้งจัดหาทุนการศึกษาแก่นักเรียนจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน นอกเหนือจากการสนับสนุนด้านการเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โครงการอาหารกลางวัน โดยนักเรียนจำนวนกว่า 600,000 คนโดยประมาณได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ และส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนในพื้นที่ชนบทของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

2.4.2 โครงการช่วยเหลือด้านการเงินและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนยากจนในประเทศไทยของรัฐบาลในปัจจุบัน

2.4.2.1 การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาล หรือ นโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ

รัฐบาลดำเนินนโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน โดยรัฐบาลจัดให้ประชาชนทั้งประเทศไทยได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปีอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐบาลมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนโยบายนี้ครอบคลุมนักเรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนทั้งประเทศ ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถใน

การแข่งขันของประเทศ รวมทั้งเพื่อการลดภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาแก่ผู้ปกครองและนักเรียน การดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นในประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

2.4.2.2 กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นนิติบุคคลสังกัดกระทรวงการคลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มนักเรียนที่มีฐานะยากจนและกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทย วิธีการช่วยเหลือของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย การสนับสนุนค่าเล่าเรียนหรือค่าธรรมเนียมการศึกษา การสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและค่าครองชีพแก่นักเรียนที่ได้รับคัดเลือกจากกองทุนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและสายอาชีวศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยไม่มีการคิดดอกเบี้ยในช่วงระยะเวลาที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา แต่มีเงื่อนไขว่าหากนักเรียนสำเร็จการศึกษาแล้ว นักเรียนต้องชำระเงินคืนหลังจากจบการศึกษาแล้ว 2 ปี มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปีและมีระยะเวลาผ่อนชำระเงินคืน 15 ปี จากการดำเนินงานของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พบว่า มีนักเรียนและนักศึกษาที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญและสายอาชีวศึกษา) จนถึงระดับปริญญาตรีตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 จนถึง ปีการศึกษา 2560 จำนวนทั้งสิ้น 5.4 ล้านราย คิดเป็นจำนวนเงินให้กู้ยืมทั้งหมดจำนวน 5.7 แสนล้านบาท การดำเนินงานของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผ่านมาส่งผลให้อัตราการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

2.4.2.3 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

รัฐบาลประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ.2561 เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 เป็นไปตามมาตรา 54 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จัดตั้งขึ้นตามข้อเสนอของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนที่มีฐานะยากจนและขาดแคลนทุนทรัพย์ทางการศึกษา เพื่อเป็นการขยายโอกาสและลดความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษาของประเทศไทย สร้างความเสมอภาคทางการศึกษาเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนของบุคคลกรทาง

การศึกษา โดยรัฐบาลเป็นผู้จัดสรรงบประมาณให้กองทุนในแต่ละปีงบประมาณและการบริหารงานของกองทุนเป็นอิสระจากรัฐบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

กลุ่มเป้าหมายการทำงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา คือ ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาทั้งประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 4.32 ล้านคน ประกอบด้วย เด็กเล็กจนถึงเยาวชนวัยแรงงาน อายุ 0 ปี ถึง 25 ปี โดยแผนการดำเนินงานในช่วง พ.ศ.2562 ถึง พ.ศ. 2564 ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์สามารถเข้าถึงการศึกษาที่สอดคล้องกับความจำเป็นของแต่ละบุคคลในทุกกลุ่มเป้าหมาย ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2562b)

2.4.3 โครงการช่วยเหลือด้านการเงินและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนยากจนของต่างประเทศในอดีต

2.4.3.1 โครงการ Unconditional cash transfers

โครงการ Unconditional cash transfer เป็นรูปแบบโครงการที่หลายๆประเทศใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งเป็นโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ครัวเรือนยากจนโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ (International Labour Organization, 2013) เช่น โครงการ The Bono de Desarrollo Humano program (BDH) ของรัฐบาลประเทศเอกวาดอร์ในอดีต เป็นโครงการให้เงินช่วยเหลือประมาณร้อยละ 7 ของค่าใช้จ่ายครัวเรือนแก่ทุกครัวเรือนยากจนภายในประเทศ หลังจากการดำเนินโครงการ BDH พบว่ากลุ่มนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10 ปี ถึง 16 ปี ทำงานในตลาดแรงงานลดลงถึงร้อยละ 8 และผลของการดำเนินการโครงการนี้ส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนในประเทศเอกวาดอร์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Edmonds & Schady, 2012)

2.4.3.2 โครงการ Conditional cash transfers

โครงการ Conditional cash transfer (CCT) เป็นโครงการให้เงินช่วยเหลือแก่ครัวเรือนที่มีฐานะยากจน โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่า หากครัวเรือนเหล่านี้ได้รับเงินช่วยเหลือจากโครงการจะต้องตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน (International Labour Organization, 2013) โดยโครงการนี้สามารถเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนและลดสัดส่วนจำนวนแรงงานเด็กลง ตัวอย่างเช่น โครงการ PROGRESA ในประเทศเม็กซิโก โครงการนี้สามารถลดจำนวนแรงงานเด็กชายประมาณร้อยละ 3 ถึงร้อยละ 5 และลดจำนวนเด็กหญิงร้อยละ 2 รวมทั้งโครงการนี้ยังส่งผลให้อัตราการเข้า

เรียนในโรงเรียนของนักเรียนในประเทศเม็กซิโกสูงขึ้น (Dammert, Hoop, Mvukiyehe, & Rosati, 2018)

วิธีการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนที่สำคัญอีกหนึ่งวิธี คือ นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดจำนวนแรงงานเด็กทั่วโลกจากการจ้างงานในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด (hazardous child labor) (Grootaert & Kanbur, 1995) กรณีนี้กล่าวถึงงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการลดจำนวนแรงงานเด็กในพื้นที่กรุงกัวมาตง ประเทศเนปาล ประกอบด้วย นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับแรงงานเด็กและนโยบายการป้องกันแรงงานเด็กจากการจ้างงานในโรงงานผลิตพรม ในกรุงกัวมาตง โดยนโยบายแรก เป็นนโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาแก่ครัวเรือนและนโยบายที่ 2 เป็นการช่วยเหลือประเภท in-kind stipend เพื่อการสร้างแรงจูงใจให้ครัวเรือนที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าสู่ระบบการศึกษามากขึ้น การดำเนินนโยบายนี้เพื่อลดจำนวนแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมการผลิตพรมของประเทศเนปาล เนื่องจาก เป็นรูปแบบของการใช้แรงงานเด็กที่เลวร้ายที่สุด (hazardous child labor) ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาแก่ครัวเรือนประกอบกับการช่วยเหลือแบบ conditional stipend ส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของเด็กหรือนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 11 และสัดส่วนของแรงงานเด็กที่ทำงานในโรงงานผลิตพรม ลดลงถึงร้อยละ 48 (Edmonds & Shrestha, 2014)

2.4.3.3 โครงการการสร้างโรงเรียนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา

รัฐบาลประเทศอินโดนีเซียดำเนินโครงการการสร้างโรงเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นภายในประเทศ ซึ่งเป็นโครงการสร้างโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก มีการสร้างโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษามากกว่า 61,000 แห่งทั่วประเทศ ในช่วงปี ค.ศ. 1973 ถึง ปี ค.ศ. 1980 โดยโครงการสร้างโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเพิ่มขึ้นทั่วประเทศนี้ ชื่อว่า โครงการ Sekolah Dasar INPRES ผลจากการดำเนินโครงการนี้ พบว่า โรงเรียนที่มีสร้างเพิ่มขึ้น 1 โรงเรียนต่อจำนวนนักเรียน 1,000 คน ส่งผลให้จำนวนปีการศึกษาของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 12 ถึงร้อยละ 19 และส่งผลให้ผลรายได้ของนักเรียนรุ่นแรกของโครงการนี้มีรายได้เพิ่มขึ้นหลังจากจบการศึกษาในระดับศึกษาร้อยละ 1.5 ถึงร้อยละ 2.7 โดยโครงการ Sekolah Dasar INPRES เป็นโครงการที่ส่งผลให้นักเรียนในพื้นที่ชนบทของประเทศอินโดนีเซียได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้นและมีการอัตราการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้น (Duflo, 2001)

โครงการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนที่อธิบายในส่วนนี้ จะทำให้ทุกท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนมากขึ้น โดยโครงการดังกล่าวทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพมากขึ้น นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีขึ้นและช่วยลดความน่าจะเป็นในการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลงอย่างมาก

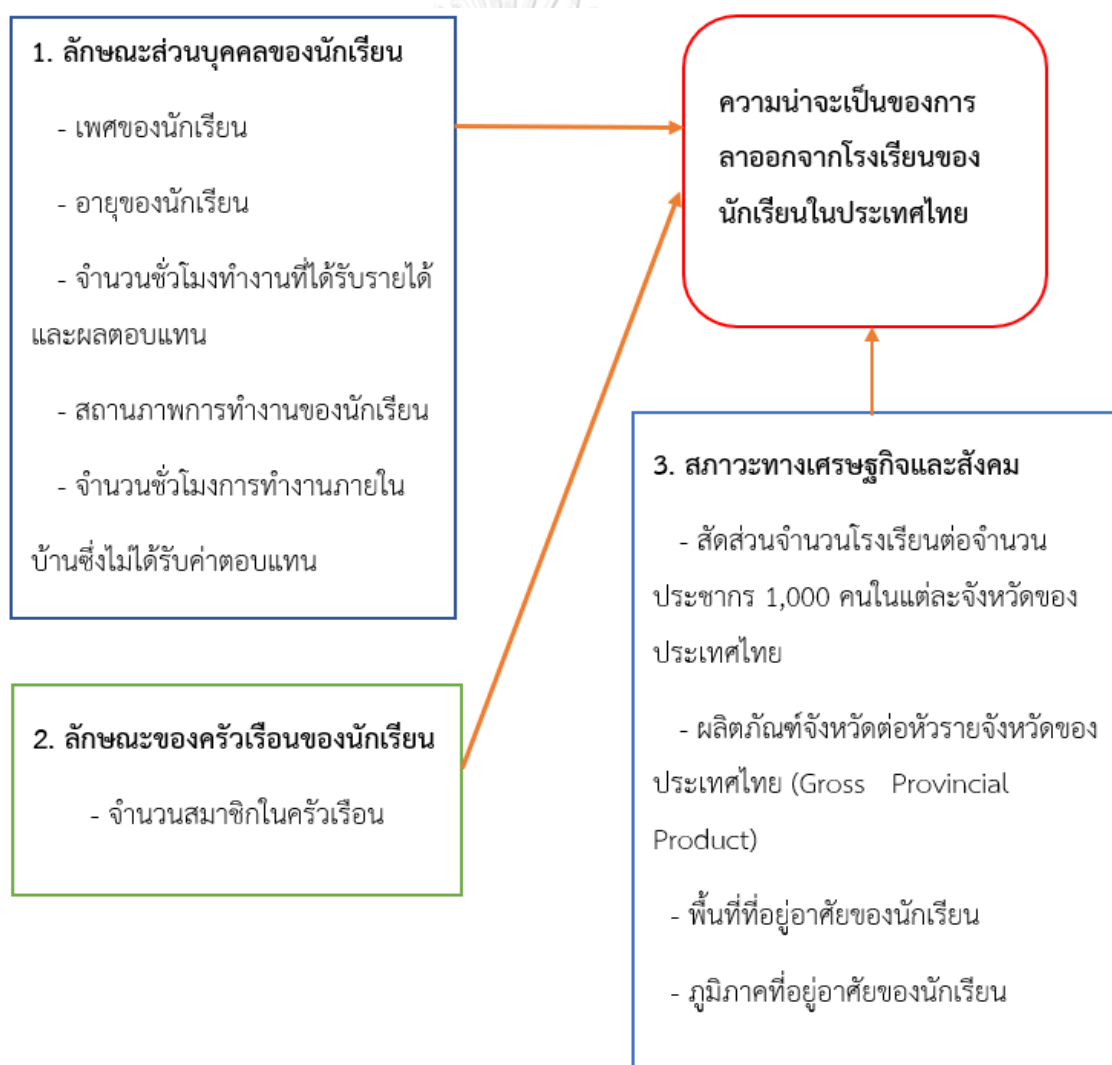

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 กรอบแนวคิด

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงทำการแบ่งกลุ่มปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 3 กลุ่ม คือ ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ลักษณะของครัวเรือนของนักเรียน และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ดังรายละเอียดในภาพที่ 1 ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

3.1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

- เพศของนักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักเรียนเพศชายมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนเพศหญิง

- จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หากครัวเรือนตัดสินใจให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือน จะส่งผลให้นักเรียนมีจำนวนชั่วโมงทำงานสูงขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

- สถานภาพการทำงาน of นักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ถ้านักเรียนมีหน้าที่ทำงานหารายได้เข้าสู่ครัวเรือน ควบคู่กับการเรียนในโรงเรียน จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีนักเรียนไม่ได้ทำงานใดๆ

- จำนวนชั่วโมงการทำงานภายในบ้านซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ถ้านักเรียนมีจำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทนสูงขึ้น เช่น การช่วยเหลืองานต่างๆภายในครัวเรือน การดูแลเด็กก่อนวัยเรียนหรือผู้สูงอายุในครัวเรือน เป็นต้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

3.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะครัวเรือนของนักเรียน

- จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ขนาดของครัวเรือนมีผลความสัมพันธ์เชิงบวกกับความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน หากขนาดครัวเรือนของนักเรียนมีขนาดใหญ่ขึ้นหรือจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากขึ้นจะส่งผลทำให้นักเรียนมีบทบาททำงานหารายได้เข้าสู่ครัวเรือนมากขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีฐานะยากจน

3.1.3 ปัจจัยสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

- สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ถ้าในพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียนมีจำนวนโรงเรียนเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน รวมทั้งนักเรียนมีต้นทุนในการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียนต่ำ นักเรียน

สามารถเข้าถึงโรงเรียนได้ง่ายและโรงเรียนในพื้นที่ของนักเรียนมีคุณภาพสูง ย่อมจูงใจให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนมากขึ้น และความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง

- พื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า กลุ่มนักเรียนที่อาศัยในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่นอกเขตเทศบาลมีความน่าจะเป็นในการทำงานและมีแนวโน้มการลาออกจากโรงเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อาศัยในเขตเมืองหรือภายในเขตเทศบาล

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปรอธิบาย (Independent variable) ที่มีแนวโน้มความสัมพันธ์เชิงบวกกับความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนชั่วโมงการทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน จำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน และตัวแปรอธิบายที่เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ประกอบด้วย พื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน กรณีอยู่ในเขต/นอกเขตเทศบาล ภูมิภาคที่อยู่อาศัยของนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ส่วนตัวแปรอธิบายที่มีแนวโน้มความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน ได้แก่ สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัด และผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวรายจังหวัดของประเทศไทย

3.3 รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยของงานวิจัยนี้ คือ รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลทางสถิติ การกำหนดแบบจำลองเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและนำเสนอผลการวิเคราะห์ทั้งหมดจากแบบจำลองเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอธิบายกับตัวแปรตาม

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คือ กลุ่มประชากรของนักเรียน ประกอบด้วยนักเรียนอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 17 ปี จำนวนทั้งสิ้น 4,971 คน จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 และนักเรียนตั้งแต่อายุ 13 ปี ถึง 17 ปี จำนวนทั้งสิ้น 14,580 คน จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2561 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงาน

สถิติแห่งชาติ โดยกลุ่มนักเรียนช่วงอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 17 ปี เป็นกลุ่มที่ทำงานในตลาดแรงงานมากที่สุด อ้างอิงจากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย

3.5 ประเภทข้อมูลที่ใช้

งานวิจัยนี้มีการใช้ข้อมูลประเภท cross-section data ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวข้องกับสถานการณ์แรงงานเด็กของประเทศไทยใน พ.ศ.2558 และ พ.ศ. 2561 จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติโดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงแรงงานและองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ซึ่งรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 สำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาวะการทำงานของเด็ก ช่วงอายุตั้งแต่อายุ 5 ปี ถึง 17 ปี ในช่วงระยะเวลา 1 เดือน เฉพาะเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 จำนวนทั้งสิ้น 13,052 คน และ รายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2561 สำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาวะการทำงานของเด็ก ช่วงอายุตั้งแต่อายุ 5 ปี ถึง 17 ปี ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 จำนวนทั้งสิ้น 38,241 คน โดยผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มประชากรเฉพาะนักเรียนช่วงอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 17 ปี ใน พ.ศ.2558 จำนวนทั้งสิ้น 4,971 คน จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 และนักเรียนช่วงอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 17 ปี ใน พ.ศ.2561 จำนวนทั้งสิ้น 14,580 คน จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2561

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลจำนวนโรงเรียนทั้งหมดของประเทศไทย จากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ และใช้ข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product) และจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละจังหวัด จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สาเหตุของการเลือกศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย เฉพาะ พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 เนื่องจากสำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการสำรวจเฉพาะภาวะการทำงานของเด็กทั้งประเทศไทยที่มีอายุตั้งแต่ 5 ปี ถึง 17 ปี โดยนำเสนอข้อมูลทางสถิติที่สำคัญและน่าสนใจในรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 ถือเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่มีการศึกษาเชิงลึกและเก็บรวบรวมภาวะการทำงานของเด็กไว้ในฐานข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

หลังจากนั้นสำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการจัดทำรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2561 เพื่อนำเสนอข้อมูลทางสถิติที่สำคัญและน่าสนใจภาวะการทำงานของเด็กทั้งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาวะการทำงานของเด็กไว้ในฐานข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติเช่นเดียวกับ พ.ศ. 2558 แต่มีการเก็บข้อมูลที่เชิงลึกมากขึ้น ข้อมูลของรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทยแสดงลักษณะข้อมูลของการทำงานของเด็กที่มีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าข้อมูล Labor Force Survey

ผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจสำหรับการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลของรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทยใน พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย หรือ ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยต่างๆจากฐานข้อมูลดังกล่าวที่ส่งผลให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียน

3.6 รูปแบบการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีตัวแปรตาม คือ ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแปรตาม (Dependent variable) เป็นประเภท binary choice model ค่าตัวแปรตามมีเพียง 2 ค่า เท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบการวิเคราะห์ประเภท probit regression analysis

3.7 รูปแบบของแบบจำลองทางเศรษฐมิติที่ใช้ในงานวิจัย

รูปแบบแบบจำลองทางเศรษฐมิติที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ คือ แบบจำลองโพรบิท (Probit model) ซึ่งเป็นหนึ่งในแบบจำลองในกลุ่มแบบจำลอง limited dependent variable

3.7.1 แบบจำลองโพรบิท (Probit Model)

แบบจำลองโพรบิทเป็นหนึ่งในแบบจำลองที่นักวิจัยนิยมเลือกใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอธิบายกับตัวแปรตาม ในกรณีที่ตัวแปรตามมีค่าที่เป็นไปได้เพียง 2 ค่า กล่าวคือ มีค่าเท่ากับ 0 หรือ 1 เท่านั้น โดยตัวแปรตามลักษณะนี้เป็นตัวแปรแบบ Binary choice กรณีนี้ตัวแปรตามไม่ได้เป็นตัวแปรต่อเนื่อง (Continuous Variable) ด้วยเหตุนี้ทำให้ไม่สามารถใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบ Ordinary Least Square (OLS regression) ที่นักวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้กันทั่วไปได้ เนื่องจากค่าของความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นหรือเหตุการณ์ที่สนใจที่ได้จากวิธี Ordinary Least Square อาจมีค่าอยู่นอกช่วงระหว่าง 0 ถึง 1 รวมทั้งหากใช้วิธี Ordinary Least Square อาจก่อให้เกิดปัญหา Heteroskedasticity ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาค่า Variance ของ error

term มีค่าไม่คงที่ หรือก่อให้เกิดปัญหา Heteroskedasticity ส่งผลให้การทำนายค่าสัมประสิทธิ์จากแบบจำลองไม่มีความถูกต้อง โดยทั่วไปนักวิจัยเลือกใช้วิธี Maximum Likelihood สำหรับการทำนายค่าสัมประสิทธิ์จากแบบจำลอง สำหรับกรณีที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรแบบ Binary choice จะทำให้ได้ค่าสัมประสิทธิ์ที่ถูกต้องมากกว่าวิธี Ordinary Least Square การวิเคราะห์สมการถดถอยที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นแบบการวิเคราะห์สมการถดถอยโพรบิต (Probit Regression) เป็นวิธีเดียวกับที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบโลจิสติกส์ (Logistic Regression)

ก่อนพิจารณาเกี่ยวกับแบบจำลองโพรบิต เราจำเป็นต้องมีความเข้าใจความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ Latent variable model ซึ่ง Latent variable model เป็นพื้นฐานสำคัญของแบบจำลองโพรบิต

3.7.2 Latent Variable Model

กรณีของงานวิจัยเรื่องนี้ ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไป กำหนดให้ y_i^* คือ ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย ในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แรงงาน อธิบายว่า ปัจเจกบุคคลจะตัดสินใจเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือทำงาน [$y_i = 1$] ก็ต่อเมื่ออรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการทำงานในตลาดแรงงานมีค่าสูงกว่าอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการไม่ทำงาน [$u(y_i = 1) > u(y_i = 0)$] ในขณะเดียวกันปัจเจกบุคคลจะไม่ตัดสินใจเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือไม่ทำงาน [$y_i = 0$] ก็ต่อเมื่ออรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการทำงานในตลาดแรงงานมีค่าต่ำกว่าอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการไม่ทำงาน [$u(y_i = 0) \leq u(y_i = 1)$]

ในงานวิจัยนี้มีการสร้างแบบจำลองเพื่ออธิบายทฤษฎีอรรถประโยชน์สำหรับงานวิจัยนี้ และกำหนดให้ y_i^* เป็น Latent variable เพื่ออธิบายระดับอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพื่อไปทำงานในตลาดแรงงาน ดังนั้น เราจะได้แบบจำลอง latent variable ดังสมการข้างล่าง โดยที่แบบจำลอง Latent variable เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองโพรบิต พิจารณาสมการดังต่อไปนี้

$$y_i^* = x_i' \beta + \varepsilon_i$$

โดยที่ y_i^* เป็น latent variable เป็นตัวแปรที่สะท้อนตัวแปร y_i และ $y_i^* \in (-\infty, \infty)$, x_i' เป็นเวกเตอร์ของตัวแปรอิสระทั้งหมด, β คือ สัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

y_i^* เป็นตัวแปรที่ระบุถึง ระดับอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียน
ของนักเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรที่ยากในการทำความเข้าใจและเป็นตัวแปรที่เก็บข้อมูลแท้จริงได้ยาก
รวมทั้งเป็นตัวแปรที่ไม่ทราบค่าที่แท้จริง ในขณะที่ y_i เป็นตัวแปรที่สามารถทราบค่าได้
พิจารณาทั้ง 2 กรณีที่เป็นไปได้ในงานวิจัย

ถ้า $y_i^* > 0$ จะได้ว่า $y_i = 1$ จากกรณีนี้ แสดงให้เห็นว่า อรรถประโยชน์หรือความพึงพอใจของ
นักเรียนจากการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนมีค่ามากกว่า 0

ถ้า $y_i^* \leq 0$ จะได้ว่า $y_i = 0$ จากกรณีนี้ แสดงให้เห็นว่า อรรถประโยชน์หรือความพึงพอใจของ
นักเรียนจากการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียน มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0

หลังจากนั้นนำ latent variable ที่ได้ไปแทนค่าใน link function (probability density function
ของ ε_i) เพื่อการหาค่า $P(y_i = 1 | x_i)$ โดยการใช้ y_i^* และเราทราบว่า $y_i = 1$ ในกรณีที่
 $y_i^* > 0$ จาก latent variable

$$P(y_i = 1 | x_i) = P(y_i^* > 0 | x_i) = P(x_i'\beta + \varepsilon_i > 0 | x_i) = P(\varepsilon_i > -x_i'\beta | x_i)$$

เนื่องจากสมการนี้มีการกระจายแบบปกติ (normal distributions) และมี การกระจายแบบ
สมมาตร (symmetric distributions)

ดังนั้น $P(y_i = 1 | x_i) = \Phi(x_i'\beta)$ โดยที่ $P(y_i = 1 | x_i)$ คือ ความน่าจะเป็นของ
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกำหนดโดยค่า x_i (ความน่าจะเป็นในการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน) และ
 $\Phi(x_i'\beta)$ คือ standard normal cumulative density function หรือที่เราเรียกโดยทั่วไปว่า
“probit model”

3.7.3 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาเป็นดังสมการต่อไปนี้

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาเป็นดังสมการต่อไปนี้

$$\begin{aligned} Dropout_i = & \alpha_0 + \alpha_1 male + \alpha_2 age + \alpha_3 Paid_{hr} + \alpha_4 Hour \\ & + \alpha_5 Member + \alpha_6 Realgpp + \alpha_7 Schpop1000 + \alpha_8 Area \\ & + \alpha_9 Reg1 + \alpha_{10} Reg2 + \alpha_{11} Reg3 + \alpha_{12} Reg4 + \varepsilon_i \end{aligned}$$

โดยที่ $Dropout_i$ คือ ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในแต่ละระดับ
การศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นและระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย

Male คือ เพศของนักเรียน

Age คือ อายุของนักเรียน

Paid_hr คือ จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน

Hour คือ จำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน

Member คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียน

Realgpp คือ ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวรายจังหวัดของประเทศไทย

Schpop100 คือ สัดส่วนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 ในแต่ละจังหวัด

Area คือ พื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน (ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล)

ภูมิภาคที่อยู่อาศัยของนักเรียน แบ่งเป็น 5 ภูมิภาค มีกรุงเทพมหานคร เป็นภูมิภาคอ้างอิง

Reg1 คือ ภาคกลาง

Reg2 คือ ภาคเหนือ

Reg3 คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Reg4 คือ ภาคใต้

3.7.4 การพิจารณาการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน

การศึกษานี้พิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในช่วงอายุ 13 ปี ถึง 17 ปี โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 กรณีคือ กรณีที่ 1 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษา (ไม่จบระดับประถมศึกษาปีที่ 6) กรณีที่ 2 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และกรณีสุดท้าย คือ กรณีนักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดย 3 กรณีดังกล่าวสะท้อนถึงสถานการณ์ที่มี 2 ปัจจัยคือ (1) นโยบายการศึกษาภาคบังคับของรัฐและ (2) โอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียน แตกต่างกัน

3.7.4.1 นโยบายการจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐ

การศึกษาภาคบังคับ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาในระบบ ซึ่งกำหนดโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เป็นการศึกษาในระบบที่จัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนและบังคับให้นักเรียนต้องเข้าเรียนเต็มเวลาในโรงเรียน ปัจจุบันระบบการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทยกำหนดระยะเวลาการศึกษาภาคบังคับทั้งหมด 9 ปี นับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรัฐบาลกำหนดให้เด็กที่อายุย่างเข้าปีที่ 7 ปี ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จนจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (อายุย่างเข้าปีที่ 16) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

3.7.4.2 โอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียน

จำนวนโรงเรียนในพื้นที่อยู่อาศัยของนักเรียนสะท้อนโอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียนในแต่ละระดับการศึกษา โดยกรณีโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่มีกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ ทำให้นักเรียนสามารถไปโรงเรียนที่อยู่บ้านได้ ในขณะที่โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีจำนวนที่น้อยกว่า นักเรียนบางส่วนต้องเดินทางไกลขึ้นเพื่อไปโรงเรียน

3.7.4.3 การศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาของประเทศไทย

- การศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาของประเทศไทยนั้น ถือเป็นการศึกษาภาคบังคับและเป็นการศึกษาในระบบตามกฎหมาย รัฐบาลกำหนดให้ผู้ปกครองต้องส่งเด็กอายุย่างเข้าปีที่ 7 ในครัวเรือน เข้าเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6

- ด้านโอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียน พบว่า โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทยตามนโยบายของกระทรวงศึกษา จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนมากเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนและครอบครัวในทุกพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน กล่าวโดยสรุป คือ สภาพแวดล้อมโดยรวมเอื้อต่อการเข้าถึงของนักเรียนในระดับประถมศึกษาสูงสุด

3.7.4.4 การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทย

- การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทยเป็นการศึกษาภาคบังคับ รัฐบาลกำหนดให้นักเรียนต้องเข้าเรียนเต็มเวลาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระยะเวลาทั้งหมด 3 ปี

- ด้านโอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียน พบว่า อยู่ในระดับที่ต่ำกว่ากรณีระดับประถมศึกษา เนื่องจากมีโรงเรียนไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน ส่งผลให้ที่ตั้งของโรงเรียนมีระยะทางห่างไกลจากที่อยู่อาศัยของนักเรียนและต้นทุนในการเดินทางไปโรงเรียนสูง ทำให้นักเรียนไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้อย่างสะดวก

3.7.4.5 การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศไทย

- การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศไทย ไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมาย จึงส่งผลให้นักเรียนที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถเลือกเข้าเรียนต่อหรือไม่เข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

• ด้านโอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียน พบว่า อยู่ในระดับที่ต่ำกว่ากรณีระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากมีจำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมี น้อยกว่าสองกรณีข้างต้น ส่งผลโดยตรงทำให้นักเรียนในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะ นักเรียนในพื้นที่ชนบทและทุรกันดาร ไม่สามารถเดินทางเข้าเรียนในโรงเรียนได้อย่างสะดวก จึงส่งผล ให้ต้นทุนในการเดินทางเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนสูง

3.8 นิยามของตัวแปรในงานวิจัย

ตัวแปรและรายละเอียดของตัวแปรที่ทดสอบในการศึกษานี้ เป็นดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ตัวแปรและรายละเอียดของตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ตัวแปร	รายละเอียดของตัวแปร
Dropout ₁	ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับ ประถมศึกษา (ตัวแปรหุ่น) Dropout ₁ = 1 ถ้านักเรียนลาออกจากโรงเรียน Dropout ₁ = 0 ถ้านักเรียนไม่ลาออกจากโรงเรียน
Dropout ₂	ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น (ตัวแปรหุ่น) Dropout ₂ = 1 ถ้านักเรียนลาออกจากโรงเรียน Dropout ₂ = 0 ถ้านักเรียนไม่ลาออกจากโรงเรียน
Dropout ₃	ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ตัวแปรหุ่น) Dropout ₃ = 1 ถ้านักเรียนลาออกจากโรงเรียน Dropout ₃ = 0 ถ้านักเรียนไม่ลาออกจากโรงเรียน

ตารางที่ 2 ตัวแปรและรายละเอียดของตัวแปรอธิบาย

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)

ตัวแปร	รายละเอียดของตัวแปร
Male	เพศของนักเรียน(ตัวแปรหุ่น) Male = 1 ถ้าเป็นนักเรียนชาย Male = 0 ถ้าเป็นนักเรียนหญิง
Age	อายุของนักเรียน
Paid_hr	จำนวนชั่วโมงทำงานของนักเรียนที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน
Hour	จำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน
Member	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียน
Working	สถานภาพการทำงานของนักเรียน(ตัวแปรหุ่น) Working = 1 ถ้านักเรียนทำงานควบคู่กับการเรียน Working = 0 ถ้านักเรียนไม่ได้ทำงานใดๆ
Area	พื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน (ตัวแปรหุ่น) Area = 1 ถ้านักเรียนอาศัยภายในเขตเทศบาล Area = 0 ถ้านักเรียนอาศัยภายนอกเขตเทศบาล
Schpop1000	สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัด
Reg	ภูมิภาคที่อยู่อาศัยของนักเรียน (ตัวแปรหุ่น) โดยแบ่งออกเป็น 5 ภูมิภาค และมีกรุงเทพมหานคร เป็นภูมิภาคอ้างอิง Reg1 คือ ภาคกลาง Reg1 = 1 ถ้านักเรียนอาศัยอยู่ในภาคกลาง Reg1 = 0 ถ้านักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่ในภาคกลาง Reg2 คือ ภาคเหนือ Reg2 = 1 ถ้านักเรียนอาศัยอยู่ในภาคเหนือ Reg2 = 0 ถ้านักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่ในภาคเหนือ

ตัวแปร	รายละเอียดของตัวแปร
	Reg3 คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
	Reg3 = 1 ถ้านักเรียนอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
	Reg3 = 0 ถ้านักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
	Reg4 คือ ภาคใต้
	Reg4 = 1 ถ้านักเรียนอาศัยอยู่ในภาคใต้
	Reg4 = 0 ถ้านักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่ในภาคใต้

3.9 การหาค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโพรบิตโดยวิธี Maximum Likelihood Estimator

เนื่องจากความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นนั้นไม่ได้มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับ x_i (ความน่าจะเป็นในการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย) ส่งผลให้ผู้วิจัยตัดสินใจใช้วิธี Maximum Likelihood Estimator (MLE) สำหรับการหาค่าสัมประสิทธิ์ที่มีความถูกต้องจากแบบจำลองโพรบิต ซึ่งเป็นวิธีเดียวกับที่ใช้ในแบบจำลองโลจิสต์ การหาค่าสัมประสิทธิ์เริ่มจาก likelihood function

$$L(\beta) = \prod_{i=1}^N P(y_i = 1 | x_i)^{y_i} P(y_i = 0 | x_i)^{1-y_i}$$

โดยที่ $L(\beta)$ คือ likelihood function และเมื่อ Take log ทั้งสองข้างเพื่อหา log likelihood function จะได้

$$\log L(\beta) = \sum_{i=1}^N y_i \log P(y_i = 1 | x_i) + \sum_{i=1}^N (1 - y_i) \log P(y_i = 0 | x_i)$$

ดังนั้น สามารถหาค่าสัมประสิทธิ์จากแบบจำลองได้โดยการหาอนุพันธ์ของ log likelihood function (the derivative of log likelihood function with respect to coefficient) ซึ่งเป็นวิธี Maximum Likelihood Estimator สำหรับการหาค่าสัมประสิทธิ์ที่ต้องการจากแบบจำลอง ดังนี้

$$\frac{\partial \log L(\beta)}{\partial \beta} = 0$$

โดย $\log L(\beta)$ คือ log likelihood function

ผู้วิจัยจะทำการตีความค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการทำนายผ่านแบบจำลองโพรบิท โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธี marginal effect analysis จากแบบจำลองโพรบิท สามารถหาค่า marginal effects จากแบบจำลองโพรบิทได้ ดังนี้

$$\text{marginal effects ของ } x_{ik} \text{ คือ } \frac{\partial P(y_i=1 | x_i)}{\partial x_{ik}} = \frac{\partial \phi(x_i'\beta)}{\partial x_{ik}} = \phi(x_i'\beta) \cdot \beta_k$$

โดย $\phi(x_i'\beta)$ คือ standard normal cumulative density function

การตีความค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์โดยวิธี marginal effects analysis กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรอธิบาย (x_i) มีค่าเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆที่จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นมีค่าเปลี่ยนแปลง (ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย) เท่ากับ $\phi(x_i'\beta)\beta_k \times 100\%$

3.10 ค่า Expected Sign

ค่า Expected Sign ของสัมประสิทธิ์สำหรับตัวแปรอธิบายแต่ละตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่า Expected Sign ของสัมประสิทธิ์สำหรับตัวแปรอธิบาย

ตัวแปรอธิบาย	Expected Sign ของสัมประสิทธิ์	สมมติฐานกรณีของประเทศไทย	ความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
Male	+	นักเรียนชายมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนหญิง	อัษฎิสา อยู่ยืนยง (2550) กล่าวว่า มีจำนวนนักเรียนชายลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนหญิงร้อยละ 50 ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
Age	+	ถ้านักเรียนมีอายุเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	-

ตัวแปรอธิบาย	Expected Sign ของสัมประสิทธิ์	สมมติฐาน กรณีของประเทศไทย	ความสอดคล้อง กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
Paid_hr	+	ถ้าจำนวนชั่วโมงการทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทนของนักเรียนเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	ครัวเรือนที่มีฐานะยากจนจะตัดสินใจให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือน ส่งผลให้นักเรียนมีชั่วโมงทำงานสูงขึ้น หากชั่วโมงทำงานของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้นเช่นเดียวกัน (International Labour Organization, 2013)
Hour	+	ถ้าจำนวนชั่วโมงการทำงานภายในบ้านโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนของนักเรียนเพิ่มขึ้น เช่น การดูแลเด็กก่อนวัยเรียน การดูแลผู้สูงอายุ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	สอดคล้องกับ Zapata et al. (2011) พบว่า หากจำนวนเด็กก่อนวัยเรียนเพิ่มขึ้นภายในครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนของกลุ่มนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 7 ปี ถึง 14 ปีภายในครัวเรือน นักเรียนเหล่านี้จะได้รับมอบหมายจากผู้ปกครองในการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง

ตัวแปรอธิบาย	Expected Sign ของสัมประสิทธิ์	สมมติฐาน กรณีของประเทศไทย	ความสอดคล้อง กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
Member	+	ถ้าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลอย่างมากกับครัวเรือนยากจนในประเทศไทย	สอดคล้องกับ Zapata et al. (2011) พบว่า ขนาดครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียน กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ถ้าครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น
Realgpp	-	ถ้าแต่ละจังหวัดมีระดับผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง	-
Schpop1000	-	ถ้าสัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากมีจำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้นเพียงพอต่อนักเรียนในแต่ละจังหวัด โดยเฉพาะนักเรียนในพื้นที่ขาดแคลนโรงเรียน	สอดคล้องกับ Duflo (2001) กล่าวว่า ผลของการดำเนินนโยบายสร้างจำนวนโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเพิ่มขึ้นของรัฐบาลประเทศอินโดนีเซีย ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลดลงและอัตราเข้าเรียนในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ตัวแปรอธิบาย	Expected Sign ของสัมประสิทธิ์	สมมติฐานกรณีของประเทศไทย	ความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
			เพิ่มขึ้น เนื่องจาก นักเรียนมีโอกาสดูเรียนในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
Area	-	<p>นักเรียนที่อาศัยในพื้นที่เขตเทศบาลมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนน้อยกว่านักเรียนที่ไม่ได้อาศัยในเขตเทศบาล</p> <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	<p>สอดคล้องกับ Zapata et al. (2011) พบว่า กลุ่มนักเรียนที่อาศัยในเขตชนบทมีแนวโน้มทำงานในตลาดแรงงานสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อาศัยในเขตเมือง รวมทั้งกลุ่มนักเรียนที่อาศัยในเขตชนบทมีอัตราการลาออกจากโรงเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อาศัยในเขตเมือง และ Kruger (2007) กล่าวว่า นักเรียนหญิงที่อาศัยในเขตชนบทและมีทารกในครรภ์เร็ว มีแนวโน้มทำงานสูงขึ้นและลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนหญิงที่อาศัยในเขตเมืองและไม่มีทารกในครรภ์เร็ว</p>
Working	+	<p>ถ้านักเรียนตัดสินใจทำงานหารายได้ควบคู่กับการเรียนในโรงเรียน จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น</p>	<p>พ.ศ. 2561 พบว่า ประเทศไทยมีเด็กทำงานทั้งหมด 4.09 แสนคน ส่วนใหญ่ทำงานช่วยเหลือครัวเรือนในภาคการเกษตร ภาคบริการ ธุรกิจภาคเอกชนและทำงานประเภทเสี่ยงอันตราย</p>

ตัวแปรอธิบาย	Expected Sign ของสัมประสิทธิ์	สมมติฐาน กรณีของประเทศไทย	ความสอดคล้อง กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
			<p>แรงงานเด็กร้อยละ 44.9 เป็นนักเรียนที่ทำงานควบคู่กับการเรียน ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562)</p>
Reg1	-	<p>นักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนน้อยกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น เนื่องจาก ภาคกลาง เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา นักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคกลางจึงมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ ของประเทศไทย</p>	-
Reg2	+	<p>นักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ เนื่องจาก ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบสูง ส่งผลให้นักเรียนมีความสะดวกสำหรับ</p>	-

ตัวแปรอธิบาย	Expected Sign ของสัมประสิทธิ์	สมมติฐานกรณีของประเทศไทย	ความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
		<p>การเดินทางไปโรงเรียนลดลง</p> <p>สาเหตุดังกล่าวอาจส่งผลให้การลาออกจากโรงเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น</p>	
Reg3	+	<p>นักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ชนบทและพื้นที่ทุรกันดารมากกว่าภาคอื่นๆ สาเหตุดังกล่าวอาจส่งผลให้การลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้น</p>	-
Reg4	+	<p>นักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น เนื่องจาก ภาคใต้มีจำนวนโรงเรียนทุกสังกัดน้อยกว่าจำนวนโรงเรียนในภาคอื่นๆของประเทศไทย ส่งผลให้โอกาสการเข้าถึงโรงเรียนของนักเรียนในพื้นที่ภาคใต้น้อยกว่านักเรียนในพื้นที่</p>	-

ตัวแปรอธิบาย	Expected Sign ของสัมประสิทธิ์	สมมติฐาน กรณีของประเทศไทย	ความสอดคล้อง กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
		ภาคอื่นๆ สาเหตุดังกล่าวอาจส่งผลให้การลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2562a)	

บทที่ 4

ผลการศึกษา

บทนี้นำเสนอผลการศึกษาโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยของกลุ่มประชากรของนักเรียนช่วงอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 17 ปี จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน ใน พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ส่วนที่สอง ผลการประมาณการปัจจัยส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย พ.ศ. 2558 จากแบบจำลองโพรบิท และส่วนสุดท้าย คือ ผลการประมาณการปัจจัยส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย พ.ศ.2561 จากแบบจำลองโพรบิท

4.1 ผลการวิเคราะห์กลุ่มประชากรในปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

จากข้อมูลประเภททุติยภูมิจากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและข้อมูลจำนวนโรงเรียนทั้งหมด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยกระทรวงศึกษาธิการ สามารถจำแนกข้อมูลกลุ่มประชากรของนักเรียน ในปี พ.ศ. 2558 (มีจำนวนประชากรในการสำรวจ 4,971 คน) และ พ.ศ. 2561 (มีจำนวนประชากรในการสำรวจ 14,580 คน) ตาม 3 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ปัจจัยด้านลักษณะของครัวเรือนของนักเรียน และปัจจัยด้านสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

4.1.1 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ.2558 พบว่า เป็นนักเรียนเพศชายจำนวน 2,510 คน (ร้อยละ 50.49) และนักเรียนเพศหญิงจำนวน 2,461 คน (ร้อยละ 49.51) ค่าเฉลี่ยอายุของนักเรียนมีค่าเท่ากับ 14.98 ปี นักเรียนมีจำนวนชั่วโมงทำงานทั้งหมดโดยเฉลี่ย 4.86 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จำนวนนักเรียนที่ตัดสินใจทำงานอย่างเดียวจำนวน 625 คน (ร้อยละ 12.57) ส่วนในปี พ.ศ.2561 พบว่า เป็นนักเรียนเพศชายจำนวน 7,298 คน (ร้อยละ 50.05) และนักเรียนเพศหญิงจำนวน 7,099 คน (ร้อยละ 49.95) ค่าเฉลี่ยอายุของนักเรียนมีค่าเท่ากับ 14.91 ปี นักเรียนมีจำนวนชั่วโมงทำงานทั้งหมดโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.018 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และนักเรียนมีจำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านไม่ได้รับรายได้โดยเฉลี่ยเท่ากับ 7.925 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

4.1.2 ปัจจัยด้านลักษณะของครัวเรือนของนักเรียน

จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 พบว่ามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 4.4297 คน ส่วนในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 4.4939 คน

4.1.3 ปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

จากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 พบว่า สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัดมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 64.01 ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 142,121.7 บาท นักเรียนอาศัยในเขตเทศบาลจำนวน 2,348 คน (ร้อยละ 47.23) และอาศัยนอกเขตเทศบาลจำนวน 2,623 คน (ร้อยละ 52.77) นักเรียนอาศัยอยู่ในภาคกลางจำนวน 1,408 คน (ร้อยละ 28.32) นักเรียนอาศัยอยู่ในภาคเหนือจำนวน 954 คน (ร้อยละ 19.19) นักเรียนอาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 1,509 คน (ร้อยละ 30.35) และนักเรียนอาศัยอยู่ในภาคใต้จำนวน 930 คน (ร้อยละ 18.71) และส่วนในปี พ.ศ.2561 พบว่า สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัดมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 65.65 ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวมีค่าเฉลี่ย 157894.7 บาท นักเรียนอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 7,481คน (ร้อยละ 51.31) นักเรียนอาศัยอยู่ในภาคกลางจำนวน 4,001 คน (ร้อยละ 27.44) นักเรียนอาศัยอยู่ในภาคเหนือจำนวน 2,923 คน (ร้อยละ 20.05) นักเรียนอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 4,386 คน (ร้อยละ 30.08) และ นักเรียนอาศัยอยู่ในภาคใต้จำนวน 2,742 คน (ร้อยละ 18.81)

ตารางที่ 4 สรุปข้อมูลกลุ่มประชากรของนักเรียน ในปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 กรณีข้อมูลเป็นตัวแปรต่อเนื่อง (continuous variable)

ปัจจัย	ตัวแปร	ปี	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
มาตรฐาน						
ด้าน	อายุของนักเรียน	2558	14.9753	1.4119	13	17
		2561	14.9070	1.4000	13	17
ส่วนบุคคล	จำนวนชั่วโมงการทำงานที่ได้รับรายได้	2558	4.8696	10.9224	0	98
		2561	2.0182	8.2386	0	90
นักเรียน	และผลตอบแทน					

ปัจจัย	ตัวแปร	ปี	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
ด้าน	จำนวนชั่วโมง	2561	7.950	7.1659	0	90
ลักษณะ	ทำงานภายในบ้าน					
ส่วนบุคคล	ซึ่งไม่ได้รับ					
ของ	ค่าตอบแทน					
นักเรียน						
ด้าน	จำนวนสมาชิกใน	2558	4.4297	1.8156	1	15
ลักษณะ	ครัวเรือนของ					
ครัวเรือน	นักเรียน	2561	4.4939	1.7258	1	13
ของ						
นักเรียน						
ด้านสถานะ	สัดส่วนจำนวน	2558	0.6401	0.2030	0.1579	1.6561
ทาง	โรงเรียนต่อ					
เศรษฐกิจ	จำนวนประชากร	2561	0.6565	0.1859	0.2270	1.2493
และสังคม	1,000 คนในแต่ละ					
	ละจังหวัด					
	ผลิตภัณฑ์จังหวัด	2558	142,121.7	141,536.6	41,963	982,500
	ต่อหัว (บาท)	2561	157,894.7	152,717.6	57,264.79	1,047,237

ตารางที่ 5 สรุปข้อมูลกลุ่มประชากรของนักเรียน ในปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 กรณีข้อมูลเป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable)

ปัจจัย	ตัวแปร	ปี	สถิติด้านจำนวน (หน่วย : คน)	
ด้านลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน	เพศของนักเรียน	2558	นักเรียนเพศชาย	นักเรียนเพศหญิง
			2,510	2,461
นักเรียน		2561	นักเรียนเพศชาย	นักเรียนเพศหญิง
			7,298	7,282
สถานภาพการทำงาน ของนักเรียน		2558	ทำงานควบคู่กับการเรียน	ไม่ได้ทำงาน
			625	4,346
ด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม	พื้นที่ที่อยู่อาศัย	2558	นักเรียนอาศัยในเขตเทศบาล	นักเรียนที่ไม่ได้อาศัยในเขตเทศบาล
			2,348	2,623
		2561	นักเรียนอาศัยในเขตเทศบาล	นักเรียนที่ไม่ได้อาศัยในเขตเทศบาล
			7,298	7,282
ภาคกลาง		2558	นักเรียนอาศัยในพื้นที่ภาคกลาง 1,408	
		2561	นักเรียนอาศัยในพื้นที่ภาคกลาง 4,001	
ภาคเหนือ		2558	นักเรียนอาศัยในพื้นที่ภาคเหนือ 954	
		2561	นักเรียนอาศัยในพื้นที่ภาคเหนือ 2,923	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		2558	นักเรียนอาศัยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1,509	
		2561	นักเรียนอาศัยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4,386	
ภาคใต้		2558	นักเรียนอาศัยในพื้นที่ภาคใต้ 930	
		2561	นักเรียนอาศัยในพื้นที่ภาคใต้ 2,742	

4.2 ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย พ.ศ. 2558

ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ประกอบด้วย แบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย ใน พ.ศ. 2558 ผู้วิจัยแบ่งกรณีการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย ทั้งหมด 3 กรณี ประกอบด้วย กรณีที่ 1 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษา กรณีที่ 2 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และกรณีที่ 3 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแสดงค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ในตารางที่ 6 เพื่อแสดงผลกระทบของตัวแปรอธิบายที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2558

ตารางที่ 6 ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติ กรณี ปี พ.ศ. 2558

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent Variable)		
	ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน		
	1. นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษา	2. นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	3. นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
เพศ	0.0019 (0.0035)	0.0048 (0.0034)	0.1288 (0.0842)
อายุ	0.0168*** (0.0015)	-0.0097*** (0.0012)	-0.2744*** (0.0345)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.0007 (0.0009)	0.0007 (0.0009)	0.0087 (0.0224)
จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับ	0.0013***	0.0008***	0.01775***
รายได้และผลตอบแทน	(0.0002)	(0.0002)	(0.0048)
สถานภาพการทำงาน	0.0166** (0.0067)	-0.0013 (0.0069)	-0.0205 (0.1733)

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent Variable)		
	ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน		
	1. นักเรียนลาออก จากโรงเรียนในระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียนลาออก จากโรงเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น	3. นักเรียนลาออก จากโรงเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย
สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อ จำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัด	0.0037 (0.2202)	-0.0103 (0.0102)	-0.1980 (0.2528)
ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว	-1.0204 (1.6976)	4.1676 (-4.0860)	-3.2707 (-4.4122)
พื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน	-0.0826 (0.0759)	0.0011 (0.0034)	0.0564 (0.0848)
ภาคกลาง	-0.0213 (0.2176)	-0.0046 (0.0095)	-0.0743 (0.2486)
ภาคเหนือ	-0.5356 (0.2515)	0.0074 (0.0109)	0.2777 (0.2812)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-0.2388 (0.2372)	-0.0096 (0.0106)	-0.1202 (0.2734)
ภาคใต้	-0.0864 (0.01131)	0.0109 (0.1008)	0.3878 (0.2787)
ขนาดกลุ่มประชากร	4,971	4,971	4,971
Prob (Chi2-statistic)	0.00	0.00	0.00
Pseudo R-squared	0.3227	0.0938	0.1048

ที่มา : การคำนวณของผู้วิจัย

หมายเหตุ : * Significant at 10 % level ($P < 0.10$) , * * Significant at 5 % level ($P < 0.05$)

*** Significant at 1 % level ($P < 0.01$)

ค่าในเครื่องหมายวงเล็บ คือ ค่า standard error

การตีความจะตีความในรูปแบบของร้อยละเพื่อความสะดวกต่อการเปรียบเทียบ คือ การนำค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ของแต่ละตัวแปรจากตารางคูณด้วย 100

4.2.1 สำหรับผลการศึกษาจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2558

กรณีที่ 1 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษา

กรณีระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับและมีโรงเรียนจำนวนมากในทุกพื้นที่ ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเดินทางไปโรงเรียนได้อย่างสะดวกนั้น พบว่า อายุ จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน และสถานภาพการทำงาน of นักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย อายุของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.68 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวนชั่วโมงทำงานของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนสถานภาพการทำงาน of นักเรียน พบว่า นักเรียนที่ตัดสินใจทำงานควบคู่กับการเรียนมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่ตัดสินใจไม่ทำงานร้อยละ 1.66 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยด้านสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ไม่มีผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษา

กรณีที่ 2 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สำหรับกรณีระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่มีโรงเรียนจำนวนน้อยกว่าโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียนลดลง พบว่า ในส่วนของลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนนั้น มีปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อายุ จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน โดยอายุของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลดลงร้อยละ 0.97 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และในกรณีที่จำนวนชั่วโมงทำงานของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.08 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สำหรับปัจจัยด้านสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น พบว่า ไม่มีผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

กรณีที่ 3 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในกรณีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับและมีโรงเรียนจำนวนน้อยกว่าโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้นักเรียนไม่สามารถเดินทางไปโรงเรียนได้อย่างสะดวกในทุกพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียนนั้น พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เหมือนกับในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยปัจจัยเหล่านี้คือ อายุ จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน โดยหากอายุของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลดลงร้อยละ 27.44 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ จำนวนชั่วโมงทำงานของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.775 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สำหรับปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.3 ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย พ.ศ. 2561

ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ประกอบด้วย แบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอยแบบโพรบิท เพื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย ใน พ.ศ.2561 ผู้วิจัยแบ่งกรณีการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทยทั้งหมด 3 กรณี ประกอบด้วย กรณีที่ 1 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษา กรณีที่ 2 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และกรณีที่ 3 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแสดงค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ในตารางที่ 7 เพื่อแสดงผลกระทบของตัวแปรอธิบายที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2561

ตารางที่ 7 ผลการประมาณการของแบบจำลองทางเศรษฐมิติ กรณี ปี พ.ศ. 2561

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent Variable)		
	ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน		
	1. นักเรียนลาออก จากโรงเรียนในระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียนลาออก จากโรงเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น	3. นักเรียนลาออก จากโรงเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย
เพศ	0.0058*** (0.0021)	0.0023 (0.0020)	0.0025 (0.0017)
อายุ	0.114*** (0.0075)	-0.0051*** (0.0007)	-0.0066*** (0.0006)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.0219*** (0.0005)	0.0018*** (0.0005)	0.0013*** (0.0005)
จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับ รายได้และผลตอบแทน	0.0018*** (0.0001)	0.0007*** (0.00009)	0.0006*** (0.0001)
จำนวนชั่วโมงทำงานภายใน บ้านซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน	0.0004*** (0.0001)	0.000017 (0.0001)	-0.00005 (0.0001)
ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว	0.3284 (17.2015)	-34.4405 (17.3102)	-22.4269 (13.2604)
สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อ จำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัด	-0.0141* (0.0073)	-0.0219*** (0.0069)	-0.0155** (0.0059)
พื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน	-0.0041** (0.0020)	0.0044** (0.0020)	0.0029* (0.0017)
ภาคกลาง	0.0082 (0.0072)	-0.0013 (0.0062)	0.0048 (0.0057)

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent Variable)		
	ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน		
	1. นักเรียนลาออก จากโรงเรียนในระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียนลาออก จากโรงเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น	3. นักเรียนลาออกจาก โรงเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย
ภาคเหนือ	0.0119 (0.0081)	0.0100 (0.0072)	0.0127* (0.0065)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.0087 (0.0081)	-0.0059 (0.0073)	-0.0008 (0.0066)
ภาคใต้	0.0121 (0.0078)	0.0029 (0.0069)	0.0079 (0.0063)
ขนาดกลุ่มประชากร	14,580	14,580	14,580
Prob (Chi2-statistic)	0.00	0.00	0.00
Pseudo R-squared	0.2993	0.0492	0.0699

ที่มา : การคำนวณของผู้วิจัย

หมายเหตุ : * Significant at 10 % level ($P < 0.10$) , ** Significant at 5 % level ($P < 0.05$)

*** Significant at 1 % level ($P < 0.01$)

ค่าในเครื่องหมายวงเล็บ คือ ค่า standard error

การตีความจะตีความในรูปแบบของร้อยละเพื่อความสะดวกต่อการเปรียบเทียบ คือ การนำค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ของแต่ละตัวแปรจากตารางคูณด้วย 100

4.2.2 สำหรับผลการศึกษาจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2561

กรณีที่ 1 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษา

กรณีระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับและมีโรงเรียนจำนวนมากในทุกพื้นที่ ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเดินทางไปโรงเรียนได้อย่างสะดวกนั้น พบว่า เพศ อายุ จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทนและจำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งเป็นปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย นักเรียนเพศชายมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนมากกว่า

นักเรียนเพศหญิงร้อยละ 0.58 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 อายุของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ปี ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.4 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวนชั่วโมงทำงานของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และจำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านเพิ่มขึ้น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เช่น การช่วยเหลืองานในครัวเรือน ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นปัจจัยด้านลักษณะครัวเรือนของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.19 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในส่วนของปัจจัยด้านสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัด และพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อสัดส่วนจำนวนโรงเรียนในแต่ละจังหวัดเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลดลงร้อยละ 1.41 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1 และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนน้อยกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลร้อยละ 0.41 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

กรณีที่ 2 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับและมีโรงเรียนจำนวนน้อยกว่าโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา ทำให้ความสะดวกในการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียนลดลง พบว่า อายุ จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน ซึ่งเป็นปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอายุของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นลดลงร้อยละ 0.51 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ จำนวนชั่วโมงทำงานของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.07 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ในส่วนปัจจัยลักษณะครัวเรือนของนักเรียน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สำหรับปัจจัยด้านสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัด และพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสัดส่วนจำนวนโรงเรียนในแต่ละจังหวัดเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลดลงร้อยละ 2.19 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลร้อยละ 0.44 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

กรณีที่ 3 นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในส่วนของระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับและมีโรงเรียนจำนวนน้อยกว่าโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้นักเรียนไม่สามารถเดินทางไปโรงเรียนได้อย่างสะดวกในทุกพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน พบว่า ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นดังนี้ เมื่ออายุของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลดลงร้อยละ 0.66 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนกรณีที่จำนวนชั่วโมงทำงานของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นปัจจัยทางด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยด้านสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า เมื่อสัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัดเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายลดลงร้อยละ 1.55 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลร้อยละ 0.29 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1

4.3 การอภิปรายผลโดยรวมการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561

จากผลการศึกษากฎการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 เมื่อนำมาเปรียบเทียบและอภิปรายโดยรวม สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ของตัวแปรอธิบายที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนอย่างน้อยสำคัญทางสถิติ ทั้งใน พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน ใน พ.ศ.2558			ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน ใน พ.ศ.2561		
	1. นักเรียน ลาออกใน ระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนต้น	3. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย	1. นักเรียน ลาออกใน ระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนต้น	3. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย
<u>ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน</u>						
1. เพศของนักเรียน				0.0058***		
2. อายุ	0.0168***	-0.0097***	-0.2744***	0.114***	-0.0051**	-0.0066***
3. จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน	0.0013**	0.0008**	0.01775***	0.0018***	0.0007***	0.0006***
4. สถานภาพการทำงาน	0.0166**			0.0004***		

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ความน่าจะเป็นของการลาออกจาก โรงเรียนของนักเรียน ใน พ.ศ.2558			ความน่าจะเป็นของการลาออกจาก โรงเรียนของนักเรียน ใน พ.ศ.2561		
	1. นักเรียน ลาออกใน ระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนต้น	3. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย	1. นักเรียน ลาออกใน ระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนต้น	3. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย
5. จำนวนชั่วโมง ทำงานภายใน บ้านซึ่งไม่ได้รับ ค่าตอบแทน	0.0004***					
<u>ปัจจัยลักษณะ ครัวเรือนของ นักเรียน</u>						
1. จำนวน สมาชิกใน ครัวเรือน	0.0219***			0.0018***	0.0013***	
<u>ปัจจัยทางด้าน สภาวะทาง เศรษฐกิจและ สังคม</u>						
1. สัดส่วน จำนวนโรงเรียน ต่อจำนวน ประชากร 1,000 คน	-0.0141*			-0.0219***	-0.0155**	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ความน่าจะเป็นของการลาออกจาก โรงเรียนของนักเรียน ใน พ.ศ.2558			ความน่าจะเป็นของการลาออกจาก โรงเรียนของนักเรียน ใน พ.ศ.2561		
	1. นักเรียน ลาออกใน ระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนต้น	3. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย	1. นักเรียน ลาออกใน ระดับ ประถมศึกษา	2. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนต้น	3. นักเรียน ลาออกใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย
ในแต่ละจังหวัด						
2. พื้นที่ที่อยู่ อาศัยของ นักเรียน				-0.0041**	0.0044**	0.0029*
3. ภูมิภาคที่อยู่ อาศัยของ นักเรียน เฉพาะ กรณีภาคเหนือ ของประเทศไทย						0.0127*

ที่มา : ผู้วิจัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

หมายเหตุ : * Significant at 10 % level ($P < 0.10$) , ** Significant at 5 % level ($P < 0.05$)

*** Significant at 1 % level ($P < 0.01$)

การตีความจะตีความในรูปแบบของร้อยละเพื่อความสะดวกต่อการเปรียบเทียบ คือ การนำ
ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ของแต่ละตัวแปรจากตารางคูณด้วย 100

4.3.1 การเปรียบเทียบผลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียน ของนักเรียนในประเทศไทย กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย พบว่าสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เพศของนักเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะในปี พ.ศ. 2561 สำหรับกรณีการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาเท่านั้น กล่าวคือ นักเรียนเพศชายมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนสูงกว่านักเรียนเพศหญิงในช่วงระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562) ที่พบว่ากรณีนักเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ช่วงอายุ 13 ปี ถึง 14 ปี มีจำนวนของนักเรียนเพศชายทำงานหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือนควบคู่กับการเรียนในโรงเรียนมากกว่าจำนวนของนักเรียนเพศหญิง ส่งผลให้นักเรียนเพศชายมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงกว่านักเรียนเพศหญิง และ อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) พบว่า จำนวนนักเรียนของเพศชายลาออกจากโรงเรียนในระดับมัศึกษามากกว่าจำนวนของนักเรียนเพศหญิง ในพื้นที่ ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2. อายุของนักเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญในทุกระดับการศึกษาทั้งใน พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 กรณีการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษา พบว่านักเรียนที่อายุเพิ่มขึ้น จะมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนสูงขึ้น โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงที่นักเรียนมีโอกาสการลาออกจากโรงเรียนสูงสุด แตกต่างจากกรณีของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า อายุของนักเรียน มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียน กล่าวคือ ถ้านักเรียนอายุเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลดลง โดยอายุส่งผลต่อการลดความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งใน พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561

3. จำนวนชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกระดับการศึกษาทั้งใน พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 สำหรับปี พ.ศ. 2558 พบว่า ชั่วโมงการทำงานส่งผลทำให้นักเรียนมีโอกาสลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่าในทุกระดับการศึกษา ส่วนในปี พ.ศ. 2561 พบว่า

ชั่วโมงการทำงานส่งผลให้นักเรียนมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนในระดับระดับประถมศึกษาสูงกว่าทุกระดับการศึกษา เนื่องจาก นักเรียนต้องทำงานเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือนควบคู่กับการเรียนภายในโรงเรียน ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนลดลงและอัตราการขาดเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น สาเหตุดังกล่าวส่งผลให้แนวโน้มการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ International Labour Organization (2013) และ Rosati and Rossi (2003)

4. สถานภาพการทำงานของนักเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะกรณี พ.ศ. 2558 สำหรับกรณีการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประถมศึกษาเท่านั้น กล่าวคือ นักเรียนที่ทำงานควบคู่กับการเรียนในโรงเรียนมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ทำงานใดๆ เนื่องจาก หากนักเรียนตัดสินใจทำงานหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือนควบคู่กับการเรียนในโรงเรียน จะทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนลดลง รวมทั้งส่งผลให้ชั่วโมงการเรียนในห้องเรียนไม่เพียงพอและอัตราการขาดเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้แนวโน้มการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ผลกระทบของปัจจัยนี้มียืนยันผลของชั่วโมงการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนของนักเรียน

5. จำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านซึ่งโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน เช่น การดูแลเด็กก่อนวัยเรียน การดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน การช่วยเหลืองานต่างๆ หรือกิจการของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในปี พ.ศ. 2561 เฉพาะ ในระดับประถมศึกษา ถ้าจำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านโดยไม่ได้รับรายได้ของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สะท้อนว่า นักเรียนมีบทบาทหน้าที่ในครัวเรือนของตนมากขึ้น ทำให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนลดลงและส่งผลให้แนวโน้มการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562) ซึ่งกล่าวว่า มีแรงงานเด็ก รวมทั้งนักเรียนทำงานควบคู่กับการเรียนในโรงเรียนที่ทำงานช่วยเหลือธุรกิจภายในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างและผลตอบแทนใดๆ จำนวนประมาณ 2.66 แสนคนทั่วประเทศ คิดเป็นร้อยละ 65.1 ของแรงงานเด็กทั้งประเทศไทย

กล่าวโดยสรุป คือ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษาอย่างโดดเด่น ประกอบด้วย 2 ปัจจัยสำคัญ คือ อายุของนักเรียน และชั่วโมงการทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน โดยเฉพาะชั่วโมงการทำงานที่ได้รับรายได้และ

ผลตอบแทนของนักเรียน ส่งผลให้การลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นในทุกระดับการศึกษา

4.3.2 การเปรียบเทียบผลของปัจจัยลักษณะครัวเรือนของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561

นักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น มีแนวโน้มที่จะลาออกจากโรงเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกระดับการศึกษาสำหรับกรณี พ.ศ. 2561 โดยครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก มีแนวโน้มจะประสบปัญหาความยากจน ทำให้นักเรียนต้องรับภาระทำงานหารายได้เข้าสู่ครัวเรือนเพิ่มขึ้นเพื่อเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น สาเหตุดังกล่าวทำให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษาสูงขึ้น โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบทางบวกต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาสูงสุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Rosati and Rossi (2003) และ Zapata et al. (2011) สำหรับปี พ.ศ. 2558 พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษา

กล่าวโดยสรุป คือ ปัจจัยลักษณะครัวเรือนของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษา คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียน โดยส่งผลให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียนในทุกระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นและส่งผลสูงสุดในกรณีการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษา

4.3.3 การเปรียบเทียบผลของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561

จากการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย พบว่า มีข้อค้นพบดังนี้

1. สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัดที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้การลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญในทุกระดับการศึกษาในปี พ.ศ. 2561 โดยหากรัฐบาลสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นในแต่ละจังหวัด จะทำให้สัดส่วนจำนวนโรงเรียนมีค่าสูงขึ้น เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนทั้งประเทศไทย ส่งผลให้นักเรียนในแต่ละจังหวัดมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนสูงขึ้นและ เนื่องจากนักเรียนสามารถเดินทางไปโรงเรียนสะดวกมากขึ้น เป็นการลดต้นทุนในการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียนโดยตรง ซึ่งจะเป็นการจูงใจให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้า

เรียนในโรงเรียนมากขึ้น ด้วยสาเหตุดังกล่าว ส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษามีค่าลดลง โดยปัจจัยดังกล่าวส่งผลสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสรุปจาก Duflo (2001)

2. พื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญในทุกระดับการศึกษาเฉพาะในปี พ.ศ. 2561 โดยในกรณีระดับประถมศึกษา นักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนน้อยกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล เนื่องจากในเขตเทศบาลมีจำนวนโรงเรียนระดับประถมศึกษา มากกว่านอกเขตเทศบาล ส่งผลให้โอกาสการเข้าถึงโรงเรียนและอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนในพื้นที่เขตเทศบาลมีแนวโน้มสูงกว่านักเรียนในพื้นที่นอกเขตเทศบาล โดยผลของกรณีระดับประถมศึกษาสอดคล้องกับ Zapata et al. (2011) และ Kruger (2007) ส่วนในกรณีระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล เนื่องจาก นักเรียนที่อาศัยในพื้นที่เขตเทศบาลมีโอกาสดำเนินงานทำที่มีรายได้ดีหรือผลตอบแทนที่ดีมากกว่านักเรียนที่อาศัยนอกเขตเทศบาล โดยผลของกรณีระดับมัธยมศึกษาตรงข้ามกับ Zapata et al. (2011) และ Kruger (2007)

3. ภูมิภาคที่อาศัยของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ โดยเปรียบเทียบ กล่าวโดยสรุป คือ ปัจจัยลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษาประกอบด้วย 2 ปัจจัยสำคัญ คือ สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัดและพื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน โดยเฉพาะสัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากรในแต่ละจังหวัด เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการลดอัตราการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษา

4.3.4 การพิจารณาผลของนโยบายการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาล

จากนโยบายการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งรัฐบาลกำหนดให้นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนจนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ พบว่าแม้ว่ารัฐบาลจะดำเนินนโยบายการศึกษาภาคบังคับ แต่นักเรียนยังคงมีแนวโน้มการลาออกจากโรงเรียนในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยมี 3 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกระดับการศึกษาเหมือนกัน ใน พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 ทั้ง

กรณีระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับของรัฐและกรณีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับของรัฐ ประกอบด้วย อายุของนักเรียน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนและชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทน โดยอายุของนักเรียนส่งผลให้นักเรียนมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษาสูงขึ้นเท่านั้น ส่วนจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียนและชั่วโมงทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทนส่งผลให้นักเรียนมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนในทุกระดับการศึกษาสูงขึ้น

4.3.5 การเปรียบเทียบสภาวะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย กรณี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561

เมื่อเปรียบเทียบภาพรวมด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2558 และ พ.ศ.2561 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า มีจำนวนนักเรียนลาออกจากโรงเรียนในทุกระดับการศึกษา ในปี พ.ศ. 2561 สูงกว่าในปี พ.ศ. 2558 เนื่องจากปัญหาภาวะหนี้สินครัวเรือน ซึ่งเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสภาวะทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนของนักเรียน โดย ปี พ.ศ. 2561 ครัวเรือนส่วนใหญ่ในประเทศไทย โดยเฉพาะครัวเรือนยากจน ประสบปัญหาหนี้ครัวเรือนและสัดส่วนหนี้สูงกว่า ใน ปี พ.ศ. 2558 โดยระดับหนี้สินครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีค่าเท่ากับร้อยละ 77.8 ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมาก ปัญหาหนี้สินครัวเรือนสูง ส่งผลกระทบทำให้ความสามารถในการส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนในทุกระดับการศึกษาของครัวเรือนที่มีหนี้สินครัวเรือนสูงลดลงอย่างมาก โดยปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนยากจน เนื่องจากครัวเรือนประสบปัญหาหนี้สินมากกว่ารายได้ สาเหตุนี้ส่งผลให้ครัวเรือน โดยเฉพาะครัวเรือนยากจน ไม่มีรายได้เพียงพอสำหรับการส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนจำนวนมากในประเทศไทยมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนในทุกระดับการศึกษาสูงขึ้น เพื่อทำงานหารายได้ช่วยเหลือครัวเรือนและลดภาระทางการเงินและหนี้สินของครัวเรือน

กล่าวโดยสรุป คือ หากครัวเรือนของนักเรียนมีระดับหนี้สินครัวเรือนสูงขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษามีค่าสูงขึ้นในทิศทางเดียวกัน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลประเภททุติยภูมิจากรายงานการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2561 ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการสำหรับการศึกษานี้ กลุ่มประชากรในการศึกษา คือ กลุ่มนักเรียนอายุ 13 ปี ถึง 17 ปี ในประเทศไทย การศึกษานี้ใช้แบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอยโพรบิท (probit regression model) ในการวิเคราะห์ โดยผลการศึกษาเป็นดังต่อไปนี้

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการทำงานของนักเรียน จำนวนชั่วโมงการทำงานของนักเรียนที่ได้รับรายได้หรือผลตอบแทน และจำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านโดยไม่ได้รับรายได้ โดยในปี พ.ศ. 2561 พบว่า นักเรียนชายมีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนในระดับประถมศึกษามากกว่านักเรียนหญิง ส่วนปัจจัยด้านอายุ พบว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษาที่มีอายุมากกว่ามีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนสูงขึ้น แต่หากนักเรียนยังคงเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุมากขึ้น มีแนวโน้มที่จะลาออกจากโรงเรียนลดลง

นอกจากนี้ พบว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษาที่ตัดสินใจทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวเือนควบคู่กับการเรียนในโรงเรียนมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่ตัดสินใจไม่ทำงานใดๆ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับกรณีที่นักเรียนที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานที่ได้รับรายได้และผลตอบแทนมากกว่า มีความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนเพิ่มขึ้น โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวพบได้ทั้งในปี พ.ศ. 2558 ที่จำนวนชั่วโมงทำงานดังกล่าวมีผลมากกว่าในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และในปี พ.ศ. 2561 ที่มีผลมากกว่าในระดับประถมศึกษา ส่วนจำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านซึ่งไม่ได้ค่าตอบแทน เช่น การช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในครัวเรือน ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนเฉพาะในระดับประถมศึกษาในปี พ.ศ.2561

สำหรับปัจจัยลักษณะครัวเรือนของนักเรียนที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของนักเรียน ซึ่งนักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่าจะมีความน่าจะเป็นในการลาออกจากโรงเรียนมากกว่าในทุกระดับการศึกษา ในปี พ.ศ. 2561 โดยส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนมากที่สุดในระดับประถมศึกษา

ในส่วนของปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่ามี 3 ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน ได้แก่ สัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัด พื้นที่ที่อยู่อาศัยของนักเรียน และภูมิภาคที่อยู่อาศัยของนักเรียน โดยสัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละจังหวัดเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในระดับทุกระดับการศึกษาลดลง ส่วนปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัยของนักเรียน พบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาที่อาศัยในเขตเทศบาลมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนน้อยกว่านักเรียนที่อาศัยนอกเขตเทศบาล ในขณะที่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่อาศัยในเขตเทศบาลมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่อาศัยนอกเขตเทศบาล นอกจากนี้ พบว่า จากผลการศึกษาในปี พ.ศ. 2561 นักเรียนที่อาศัยในภาคเหนือมีแนวโน้มลาออกจากโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ภาคอื่นๆ ของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบ

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการวิจัย

5.2.1 รัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการ ควรดำเนินนโยบายสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มจำนวนโรงเรียนให้แก่นักเรียนในทุกจังหวัดของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท พื้นที่ห่างไกลความเจริญและขาดแคลนโรงเรียน เพื่อเป็นการเพิ่มสัดส่วนจำนวนโรงเรียนต่อจำนวนประชากรในแต่ละจังหวัดและเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยตรงแก่นักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนยากจนและขาดโอกาสทางการศึกษา การดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสเข้าถึงโรงเรียนในพื้นที่ที่อยู่อาศัยของตนมากขึ้น เนื่องจากมีจำนวนโรงเรียนเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนในพื้นที่แต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นลดต้นทุนการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียนอย่างมาก และส่งผลให้อัตราการลาออกจากโรงเรียนลดลงและเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนทั้งประเทศ

5.2.2 กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ควรเพิ่มงบประมาณสำหรับการสนับสนุนค่าเล่าเรียนหรือค่าธรรมเนียมการศึกษา เพิ่มงบประมาณสำหรับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าครองชีพแก่นักเรียนที่มีฐานะยากจน โดยเฉพาะนักเรียนจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้น

ความยากจน เพื่อให้แก่นักเรียนกลุ่มนี้ได้รับการช่วยเหลือทางการเงินด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้นักเรียนยากจนมีอัตราการเข้าเรียนสูงขึ้นและมีจำนวนปีการศึกษาในโรงเรียนที่สูงขึ้น ลดแนวโน้มการลาออกจากโรงเรียน รวมทั้งการลดความซับซ้อนของเงื่อนไขการกู้ยืมเงินเพื่อให้นักเรียนยากจนสามารถกู้ยืมเงินได้ง่ายขึ้นและกำหนดให้นักเรียนในระดับศึกษาอื่นๆสามารถกู้ยืมเงินจากกองทุนได้เหมือนกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอาชีวศึกษา เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษามากขึ้น จะส่งผลให้การลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษาในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง

5.2.3 รัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณสำหรับการดำเนินนโยบายการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาล หรือนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนในระบบการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นนโยบายที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาของนักเรียน รวมทั้งรัฐบาลอาจให้เงินช่วยเหลือสำหรับลดภาระค่าครองชีพและสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนหรือหนังสือแบบเรียนแก่นักเรียนยากจนเพิ่มเติม หากนักเรียนยากจนได้รับสนับสนุนที่เกี่ยวข้องการศึกษาในโรงเรียนและค่าครองชีพมากขึ้น จะส่งผลให้นักเรียนยากจนมีจำนวนปีการศึกษาในโรงเรียนนานขึ้นและแนวโน้มการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในทุกระดับการศึกษาในประเทศไทยลดลง

5.2.4 รัฐควรดำเนินนโยบายและโครงการต่างๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจผู้ปกครอง โดยเฉพาะผู้ปกครองในครัวเรือนยากจน เพื่อให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนมากขึ้น เช่น การดำเนินโครงการประเภท Unconditional cash transfers และ Conditional cash transfer ที่มีการดำเนินการในต่างประเทศอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการประเภท Conditional cash transfers ซึ่งรัฐบาลอาจจะออกแบบโครงการให้เงินช่วยเหลือแก่ครัวเรือนที่มีฐานะยากจน เช่น การให้เงินช่วยเหลือรายเดือนแก่ครัวเรือนยากจน โดยกำหนดเงื่อนไขสำคัญ คือ ครัวเรือนใดที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากโครงการ ต้องส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียน หากครัวเรือนใดไม่ปฏิบัติตามต้องถูกระงับสิทธิ์การได้รับเงินช่วยเหลือตามเงื่อนไขของโครงการ เพื่อสร้างแรงจูงใจและเงื่อนไขต่างๆ ให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนสูงขึ้น จะส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

5.3 ข้อจำกัดของการศึกษา

งานวิจัยเรื่องนี้อาจประสบปัญหา Omitted Variable Bias เนื่องจากฐานข้อมูลที่มีอยู่ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลสำคัญจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ กระทรวงศึกษาธิการ ไม่มีข้อมูลสำหรับบางตัวแปรที่เป็นปัจจัยกำหนดความเป็นไปได้ในการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนตามที่ทฤษฎีระบุไว้

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

5.4.1 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้นี้ยังขาดข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทย เช่น ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง จำนวนปีการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของนักเรียน รายได้ต่อเดือนของนักเรียน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ต้นทุนทางการศึกษาของนักเรียน ลักษณะอาชีพของผู้ปกครอง ระดับผลการเรียนของนักเรียน และระยะทางระหว่างโรงเรียนกับที่อยู่อาศัยของนักเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนทั้งสิ้น ซึ่งควรพิจารณาข้อมูลเหล่านี้สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนของประเทศไทยในอนาคต

5.4.2 หากมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก สำหรับการศึกษาวิจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่น การศึกษาวิจัยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่ที่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือของประเทศไทย พื้นที่เหล่านี้มีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ค่านิยมที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ จะทำให้งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความน่าสนใจมากขึ้น

5.4.3 หากมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยศึกษาผ่านทางด้านเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและเศรษฐศาสตร์การทดลอง เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ปกครองและนักเรียนในประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรมในระดับครัวเรือน อาจทำให้งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความน่าสนใจมากขึ้นและผลการศึกษาอาจสะท้อนถึงพฤติกรรมในระดับครัวเรือนเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนของนักเรียน

บรรณานุกรม

- Banerjee, A. V., & Duflo, E. (2007). The Economic Lives of the Poor. *Journal of Economic Perspectives*, 21(1), 141-168.
- Becker, G. S. (1964). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. New York: National Bureau of Economic Research.
- Card, D., & Krueger, A. B. (1992). Does School Quality Matter? Returns to Education and the Characteristics of Public Schools in the United States. *The Journal of Political Economy*, 100(1), 1-40.
- Dammert, A. C., Hoop, J. d., Mvukiyehe, E., & Rosati, F. C. (2018). Effects of public policy on child labor: Current knowledge, gaps, and implications for program design. *World Development*, 110, 104-123.
- Duflo, E. (2001). Schooling and Labor Market Consequences of School Construction in Indonesia: Evidence from an Unusual Policy Experiment. *The American Economic Review*, 91(4), 795-813.
- Edmonds, E. V. (2007). *CHILD LABOR*. Massachusetts: National Bureau of Economic Research.
- Edmonds, E. V., & Schady, N. (2012). Poverty Alleviation and Child Labor. *American Economic Journal*, 4(4), 100-124.
- Edmonds, E. V., & Shrestha, M. (2014). You get what you pay for: Schooling incentives and child labor. *Journal of Development Economics*. *Journal of Development Economics*, 111, 196-211.
- Grootaert, C., & Kanbur, R. (1995). *Child labor : A Review*. Washington, D.C.: The World Bank
- Harbison, F., & Myers, C. A. (1964). *Education, Manpower, and Economic Growth: Strategies of Human Resource Development*. New York: McGraw-Hill
- Hazarika, G., & Bedi, A. (2003). Schooling Costs and Child Work in Rural Pakistan. *Journal of Development Studies*, 39(5), 29-65.

International Labour Organization. (2013). *World Report on Child Labour Economic vulnerability, social protection and the fight against child labour*. Geneva: International Labour Office.

International Labour Organization. (2017). *Global estimates of child labour : Results and trends , 2012-2016*. Geneva: International Labour Office.

Kruger, D. I. (2007). Coffee Production Effects on Child Labor and Schooling in Rural Brazil. *Journal of Development Economics*, 82(2), 448-463.

Rosati, F. C., & Rossi, M. (2003). Children's Working Hours and School Enrollment : Evidence from Pakistan and Nicaragua *World Bank Economic Review*, 17(2), 283-295.

Schultz, T. W. (1961). Investment in Human Capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17.

Sudharshan, C., & Harold, C. (1997). *Child labor and Schooling in Ghana* Washington, D.C.: The World Bank.

Sudharshan, C., & Nielsen, H. S. (2001). Child Labor in Africa: A Comparative Study. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 575, 71-91.

Tonguthai, P., Fripont, I., & Nicaise, I. (2000). *School dropout in Thailand: causes and remedies*. Leuven: University of Leuven.

Zapata, D., Contreras, D., & Kruger, D. I. (2011). Child labor and schooling in Bolivia: Who's falling behind? The roles of domestic work, gender and ethnicity. *World Development*, 39(4), 588-599.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2562a). 1 ใน 5 ของเด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2562b). ข่าวร้ายการศึกษาไทย เด็กไทยจนแค่ไหนจนไม่ได้เรียน. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.

จรูญ วิรุฬรัตน์. (2521). สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา. (ครุศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

จิรมล แก้วฉิมพลี. (2554). สภาพปัญหา สาเหตุ กระบวนการแก้ไขปัญหาและแนวทางป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส (การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

เทอดศักดิ์ ชมไต้สุวรรณ. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนทุนมนุษย์กับการศึกษา : กรณีศึกษาประเทศไทย. ปทุมธานี: สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต

- นันทวิช นุนารถ. (2558). ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของเด็กและเยาวชน. การประชุมวิชาการระดับชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 2, 324-335.
- นิธิศ ธรรมแสงอดิภา. (2559). การออกกลางคันจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น การย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน และผลกระทบ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิพนธ์ แก้วเกิด. (2555). การพัฒนาระบบการดูแลสนับสนุนนักเรียนเพื่อลดจำนวนการออกกลางคันของนักเรียน อาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.
- มานพ อย่างจา. (2549). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเรียนกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของลี้ชู. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). สภาวะการศึกษาไทย ปี 2558/2559 ความจำเป็นของการแข่งขันและการกระจายอำนาจในระบบการศึกษาไทย นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ.2561 (*Education in Thailand 2018*). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). สภาวะการศึกษาไทย 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล นนทบุรี: ภาพพิมพ์
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). การสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย พ.ศ.2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- อภิชาติ เสนอนันท์, คุณวุฒิ คนฉลาด, & เสรี ชัดเข้ม. (2555). โมเดลเชิงสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(1).
- อัญชิสสา อู่ยี่นง. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลให้เยาวชนตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษา: ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายพัฒนโชค ชูไทย
วัน เดือน ปี เกิด	22 ตุลาคม 2536
สถานที่เกิด	จ.สงขลา
วุฒิการศึกษา	เศรษฐศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 1
ที่อยู่ปัจจุบัน	11 ซ.36/3 ถ.เพชรเกษม ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
ผลงานตีพิมพ์	การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 52 (The 52nd National Graduate Research Conference)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY